ПРАЛЕТАРЫ ЎСІХ КРАЁЎ, ЗЛУЧАЙЦЕСЯ!

ШЛЯХ СТУДЭНЦТВА

ОРГАН ВЫКАНПРОФБЮРО
ПРАЛЕТСТУДУ
БЕЛ. ДЗЯРЖ. УНІВЭРСЫТЭТУ

№ 4—5

САКАВІК—КРАСАВІК

1927—1928

МЕНСК

ЗЬМЕСТ

ПРАЛЕТАРЫ ЎСІХ КРАЁЎ, ЗЛУЧАЙЦЕСЯ!

ШЛЯХ СТУДЭНЦТВА

ОРГАН ВЫКАНПРОФБЮРО
ПРАЛЕТСТУДУ
БЕЛ. ДЗЯРЖ. УНІВЭРСЫТЭТУ

№ 4—5

САКАВІК—КРАСАВІК

1927—28

МЕНСК

Надрукавана ў 2-й друкарні-
літографіі Беларускага
Дзяржаўнага Выд-ва.
Галоўлітбел 1087.
У ліку 650 экз.
Заказ № 2084.

В. Башмачнікаў

Вынікі і задачы

(Пасьля V канфэрэнцыі пралетарскага студэнцтва Беларусі)

Апошняя ўсебеларуская канфэрэнцыя Пралетстуду завяршыла сабой досьлед і практыку паўтарагадовай работы студэнцкіх арганізацый, пад кутом погляду падрабязнай ацэнкі пройдзенага шляху і вызначэньня канкрэтных задач на бліжэйшы пэрыяд. Падрыхтоўка спэцыялістых цяпер і на рад бліжэйшых гадоў, у сувязі з завастрэньнем пытаньня аб культурнай рэвалюцыі, набывае найбольш актуальнае значэньне, бо „ў нас культурнае разьвіцьцё значна адстае ад нашага гаспадарчага разьвіцьця і падвышэньня жыцьцёвага ўзроўню рабочых і сялян“, у той час, як „ажыцьцяўленьне індустрыялізацыі і ўздым гаспадаркі ў далейшым ня можа ісьці без паралельнага ўздыму культурнага ўзроўню“ (з дакладу т. Рыкава на XV партзьезьдзе).

У БССР, як і ўва ўсім СССР апошні пэрыяд працы стударганізацый характэрызуецца значным колькасным павышэньнем акадэмічнай пасьпяховасьці студэнцтва, узростам актыўнасьці студэнцкіх мас. Разам з тым, студэнцкія масы высоўваюць перад стударганізацыямі павышаныя запатрабаваньні і што да якасьці абслугоўваньня і больш чуткага падыходу да пытаньняў культурна-матар'яльнага абслугоўваньня студэнцтва. Бясспрэчна, што гэтыя зьявішчы трэба лічыць выключна нармальнымі і здаровымі. Аднак трэба адзначыць, што мейсцамі назіраюцца хворыя моманты, на якія і зьвярнула ўвагу канфэрэнцыя. У працы некаторых студэнцкіх арганізацый мала яскрава праяўляецца формула „акадэмізм плюс навыкі ў практычнай грамадзкай працы даюць патрэбнага нам спэцыялістага“. Перагіб палкі ці ў адзін, ці ў другі бок бязумоўна аднолькава шкодны і ідзе ў разрэз з нашымі задачамі падрыхтоўкі чырвоных спэцыялістых, маючых грамадзкія навыкі. Сёньня нашы стударганізацыі павінны паставіць перад студэнцтвам пытаньне ўва ўсёй яго шырыні і ясна, выразна паказаць поўную неабходнасьць кожнаму студэнту атрымаць у навучальнай установе, як неабходны комплекс тэорэтычных ведаў, так і практыку грамадзкай працы. Трэба проста сказаць студэнцтву, што перавага па ўсіх лініях (стыпэндыя, праца пасьля сканчэньня навучальнай установы, розныя ільготы і г. д.) будзе ў першую чаргу давацца тым, хто нясе грамадзкую працу, бо, зразумела, што мы ў першую чаргу зацікаўлены ў вучобе і працы таварышоў, якія грамад. працу выконваюць і толькі за іх мы можам несьці ў поўнай меры адказнасьць на іх будучай працы па спэцыяльнасьці.

Усё гэта, вядома, ні ў якім разе не павінна нас зварочваць да становішча, якое мы мелі ў 1922-23 г. г., калі надзвычайна раздутыя формы грамадзкай працы забіралі ўсю энэргію студэнта, праз што ён ня мог атрымаць неабходнага мінімуму акадэмічных ведаў. Уся справа ў тым, каб стударганізацыі ўзялі ўсё гэта пад увагу і злучылі акадэмічную і грамадзкую працу ў адно гарманічнае цэлае. У падставу гэтай цяжкай працы, якую, вядома, ня вырашыш за тыдзень, неабходна пакласьці

дакладны і выразны вучот актыву, вучот і кантроль над працай студэнцтва, і сваячасовае рэгуляваньне нагрузкі з тым, каб у нас ня было групы перагружанага і „хранічна“ адстаючага актыву, у той час, калі значная частка радавога студэнцтва ня будзе мець ніякай нагрузкі. Пры разьмеркаваньні працы, у падставу перш на перш трэба пакласьці даброахвотнае жаданьне студэнта ісьці на тую ці іншую галіну працы, бо без такога жаданьня, імкненьня да роду працы, яна становіцца для студэнта цяжкай, няцікавай, а таму і „казённай“.

Шмат месца ў працах канфэрэнцыі заняло пытаньне аб нежаданьні часткі студэнцтва па сканчэньні навучальнай установы ехаць на вёску, а лепш застацца на горшай працы, мабудзь зусім бяз працы, але толькі ў горадзе. У той-жа час гэта група студэнцтва распаўсюджвае ў масе чуткі аб перавытворчасьці спэцыялістых, аб страце пэрспэктыў на працу і г. д. Пры ўмовах БССР, калі ў нас яшчэ да гэтага часу няма сталай сыстэмы народнае асьветы, і навучальныя ўстановы пасьля рэвалюцыі ўзрасталі, да некаторай ступені, стыхійна, вядома што маглі здарыцца памылкі ў разьліках па тэй, ці іншай спэцыяльнасьці і гэтыя памылкі выпраўляюцца ў выглядзе скарачэньня некаторых галін асьветы (лясная), адчыненьня новых, патрэбных для эканомікі і гаспадаркі навучальных установ (пэдкурсы, вяч. рабфакі), але гэта ні ў якім разе не павінна адбівацца на настроях студэнцтва, сеяць пэсымістычныя думкі і даваць падставу крычаць аб перавытворчасьці спэцыялістых наогул, і ў той-жа час адмаўляцца ад працы на вёсцы.

Пытаньне аб далейшай пралетарызацыі нашых навучальных установ, ня гледзячы на тое, што ў БССР у гэтых адносінах становішча лепшае чым у іншых рэспубліках, таксама было рашуча высунута на канфэрэнцыі па дакладу Наркамасьветы. У гэтым годзе прынцыпы камплектаваньня нав. установ будуць зьменены і ў падставу кладзецца курыяльная сыстэма (якая з посьпехам ужываецца і ў УССР), пры чым кожнай навучальнай установе будуць дадзены сталыя процанты па кожнай сацыяльнай групе, якіх (процантаў) і трэба будзе пільнавацца пры прыёме. У ВНУ прыём будзе праходзіць дэцэнтралізаваным парадкам,—па асобных факультэтах. Гэтыя мерапрыемствы, бязумоўна, будуць мець уплыў на пралетарызацыю і яна значна пасунецца наперад.

У той час, калі мы ўпарта дабіваемся павышэньня акадэмічнай пасьпяховасьці і пралетарызацыі нашых навучальных установ, нельга не зьвярнуць самай сур'ёзнай увагі на матар'яльнае становішча нашага студэнцтва, бо ад гэтага ў значнай меры залежыць пасьпяховасьць падрыхтоўкі новых спэцыялістых. Канфэрэнцыя падкрэсьліла, што студэнцтва да гэтага часу знаходзіцца ў вельмі цяжкім матар'яльным становішчы, ня гледзячы на некаторае палепшаньне за апошнія гады. Стыпэндыя па сваім разьмеры яшчэ ня можа здаволіць самых неабходных патрэб студэнта, інтэрнаты зьмяшчаюць толькі палову нашага студэнцтва, сталоўкі таксама вымагаюць палепшаньня,—адным словам, на гэтым фронце ў нас заўважаецца адставаньне і зараз мы павінны зрабіць тут шмат мерапрыемстваў. Аднак, было-б памылкаю спадзявацца на палепшаньне выключна праз павялічэньне сродкаў на стыпэндыі, інтэрнаты, сталоўкі і г. д. Справа ў тым, што часта і адпушчаныя сродкі ў нас скарыстоўваюцца нерацыянальна. Стыпэндыі часамі пападаюць ня тым каму трэба, пастаноўка інтэрнатаў часта дрэнная, бо мы не зварочваем належнай увагі на распарадак жыцьця ў агульных памяшканьнях, ня ставім сваячасова перад кіраўнічымі органамі навучальных установ пытаньня аб зьнішчэньні шэрагу дробязяў, якія перашкаджаюць у нармальным жыцьці і г. д. У сталоўках, дзе мы маем поўнае права нагляду і кан-

тролю за працай, гэтыя функцыі ня выконваюцца і, такім чынам, мы самі часта не прыкладаем дастатнай энэргіі на тых вучастках матар'яльна-бытавога жыцьця нашага студэнцтва, дзе-б гэта энэргія магла даць значнае палепшаньне нашага дабрабыту і жыцьця. Усё гэта, вядома, ні ў якім выпадку, ня здымае з павесткі дня пытаньні аб павялічэньні стыпэндый для студэнцтва, аб пашырэньні інтэрнатаў і г. д., і навакол гэтых пытаньняў мы павінны шырока ўскалыхнуць грамадзкую думку, якая-б дапамагла з наступнага году дабіцца агульнага палепшаньня матар'яльнага становішча студэнцтва, бо цяпер пытаньне аб падрыхтоўцы новых кадраў спэцыялістых і аб стварэньні здавальняючых умоваў для студэнцтва, настойна напамінае выпадак у Шахцінскім раёне.

Нельга абыйсьці пытаньня, якое таксама завострывалася на канфэрэнцыі, якое ў працягу двух апошніх гадоў заняло ў нашым жыцьці значнае месца,—гэта пытаньне аб абароназдольнасьці нашае краіны. Нас, студэнцтва БССР, каторая знаходзіцца на мяжы з капіталістычным сьветам, пытаньне аб ваенізацыі павінна цікавіць у першую чаргу. Ня гледзячы на тое, што ў нас ОСО-Авіяхім значна пашырыў сваю працу, што ў нас разгорнут шэраг вайсковых гурткоў, абарудаваны стрэльбішчы (тыры), усё-ж такі мы ня можам прызнаць, што посьпехі ў ваенізацыі мы маем такія, што маглі-б на іх супакоіцца. Нам трэба яшчэ больш падцягнуцца, яшчэ больш уцягнуць масы ў працу па ваенізацыі, з тым, каб у патрэбны момант мець магчымасьць абараняць сацыялістычную бацькаўшчыну, абараняць правы на атрыманьне адукацыі, якія мы атрымалі ў выніку перамогі Кастрычніка.

Чырвонай ніткаю ў пастановах канфэрэнцыі праходзіць неабходнасьць унетраньня ўва ўсю нашу працу, як акадэмічную, так і грамадзкую, культурнасьці, без якой мы ня зможам пасьпяхова ісьці наперад і якой у нас не хапае ні ў асноўных галінах нашае працы, ні ў дробязях нашага штодзеннага жыцьця.

ЛІТАРАТУРНЫЯ СТАРОНКІ

Міх. Гольдбэрг

Дзевятнаццатая вясна

(*Эцюд*)

Усё гэта здарылася нечакана, неяк адразу. Здавалася, што май няпрыкметна падкраўся да гораду, абняў яго з-за сьпіны, закрыў вочы цёплай і пяшчотнай рукой, жартліва запытаў:

— А ну, згадай—хто гэта?..

Юрка, калі вышаў з чыталкі, раптам усёю істотаю адчуў цьвіценьне вясны. З саду насупроць цягнула пахам маладога, толькі расьцьвіўшага бэзу, вецер шумеў у верхавінах дрэў, якіясь зялёныя пылінкі плылі ў паветры і павольна асядалі на зямлю...

— Слаўна!—падумаў Юрка і глыбока ўздыхнуў.—Слаўна!..

Ён пашоў. Ухмыляўся і пасьвістваў. Яшчэ тры залікі—і ён вольны, і гэты май, і сонца, і хвалюючае бязьмежнае прывольле—для яго, для Юркі. І яшчэ—Іда. Гэта яе ледзь-ледзь касыя, цёмна-зялёныя вочы сьмяяліся яму ў чыталцы. Дзіўная яна. Усё сьмяецца ды жартуе, а ў вачох, недзе глыбока-глыбока, сьвеціцца сум. Мілая, і ў яе залікі. І яна не заўважыла як запанаваў май, як упрыгожыўся горад... А ўсё-ж дарагія гадзіны праляцелі ў гэтай строгай, цёпла дышучай кнігамі, чыталцы. Кнігі, кнігі... Як добра пазнаваць, і з кожнай хвілінай усё больш і больш!

Юрка перайшоў вуліцу і разам з зыркім шумным натоўпам уліўся ў студэнцкую сталоўку. Прабраўся між лавак, густа нанізаных братвой, вышукваючы мясьціну.

— Юр, сюды...

Ён абярнуўся. Каця адсоўвалася і ўступала яму край лаўкі. З-пад хустачкі выбіваліся ільняныя пасмы, твар засьвяціўся знаёмым прывітаньнем. Юрка маўкліва заняў месца і хмура апусьціў галаву. Потым, адчуўшы Кацін погляд, скоса паглядзеў на яе і крыва ўсьміхнуўся:

— Ты ўжо загарэць пасьпела... дзе гэта?..

Горда выпрамляючы кранутыя першым загарам рукі, адказала:

— Мы сёньня з Нюркай за горадам вучылі... Цэлы дзень на сонцы... Галава баліць цяпер. Але за тое, як загарэлі! Глядзі...

Неахвотна падняў вочы і адвярнуўся. І зноў—няшчырае, цяжкае маўчаньне.

Юрка крышыў хлеб і думаў аб тым, якое цяжкае гэта спатканьне з Кацяй. Чаму? Іх блізкасьць, што нарадзілася і расьцьвіла ў паўзмрочных калідорах унівэрсытэту, за супольнай кніжкай у чытальні, пад ціхі гуд прымуса ў пакойчыку інтэрнату, іх блізкасьць, вытканая з такіх сьветлых і мучыцельных успамінаў, засталася тая-ж. Але нешта перашкаджала Юрцы як раней весела і проста паглядзець ёй у твар, кінуць вольнае слова, засьмяяцца. І ня думалася аб ёй, ня марылася. Хутчэй бы вось закончыць абед і пайсьці, пайсьці, каб ня бачыць гэтых сумных пытаючых вачоў, не адчуваць працятага трывожнай ласкай погляду...

Навакол весела перакліукаліся хлопцы. І словы аб вясьне, аб апошніх заліках, аб вакацыях, трывожна кранулі сэрца. Падумаў украдкай пра Іду і адразу сябе абарваў: „што гэта я... зусім разьмяк“. Але праз хвіліну зноў успомнілася чыталка і дзяўчына. Ссунуў бровы, ускудлачыў валасы, устаў, нерашуча чакаючы, што скажа Каця.

Яна хутка і нібы вінавата прашаптала:

— Ты вечарам вольны, а?.. Пойдзем у кіно...

— Не. Буду вучыцца.

— Залік у аўторак, Юра, пойдзем ужо сёньня...

— Не магу. Сама ведаеш—колькі чытаць...

І, не чакаючы адказу, павярнуўся і вышаў.

А ўвечары сустрэўся з Ідай. Яна ішла ў стракатай кампаніі студэнтаў—аднакурсьнікаў па Савецкай, відавочна бяз усякай мэты. Павольна плылі ў густым сьвяточным натоўпе, абменьваліся нязначнымі бясколернымі словамі.

— Хлопцы, гайда на лодкі—ня вытрываў Юрка. Ён жадаў руху, размаху, буйнай вясёласьці, і гэтае глупае бадзяньне ў людзкім сьціску туды і назад было яму праціўна.

З радасьцю згадзіліся.

Рэчка сустрэла плямамі лодак, гуляшчым натоўпам на берагох. „І тут поўна“—падумалася са злосьцю. Узялі трохпарку і з гарачай сілай, што ўспыхнула раптам у адвыклых ад напружанасьці мускулах, панесьлі яе супроць плыні.

Юрка сядзеў на стырне, глыбока трымаючы стырнавое вясло. Цёплая вячэрняя вада песьціла руку.

Абрысы берагоў расплыліся ў цемры. Здавалася, што вузкая Сьвіслач стала бязьмежнай, і куды ні павярні—цябе спаткае спакойная, цяжкая гладзь. Насупроць сьвятлела тонкая постаць Іды, яна парыўча і ня роўна ўзмахвала вёсламі. Таму што яна, супроць звычаю, не сьмялася і была ціхай і пакорлівай, Юрку пранізаў салодкі боль чаканьня. Захацелася пяяць—шырока, разьліўна.

— Запяём можа, хлопцы...

Зацягнуў Кастусь—высокі сільны дзяцюк у паласатай майцы. Падхапілі спачатку нястройна, але потым усё дружней і дружней загучэлі галасы. Простыя словы чырвонаармейскай песьні набывалі нейкі асаблівы сэнс. Нібы падымала ўсіх магутная хваля, і чым вышэй яна расла, тым мацней, тым больш упэўнена гучэла песьня. І накіп будніх дзён, якая часамі лішне густа прасякае ўва ўсе поры душы, адбіраючы бадзёрасьць і прагнасьць жыць, цяпер адпала, змытая песьняй. Нечакана песьню парваў чыйсьці ўсхвалёваны галасок з носу лодкі:

— Таварышы, а ведаеце што?

— Што?

— Вось цяпер... добрая яна штука—жыцьцё, чэснае слова!

Усе засьмяяліся. А Іда зьвярнулася на галасок і звонка кінула:

— І нашае яно, праўда, наша!

...Калі плылі назад, зморанья і блізкія, прыслухоўваліся да выразных сьпеваў жаб, думалі аб сваім. Юрка задумліва глядзеў у чорную воду. Так, гэта ясна—ён кахае Іду. Але-ж ён кахае і Кацю. Кахае, нельга лгаць!.. І чаму гэта нельга кахаць абедзьвюх? Хто стварыў рамкі, хто напісаў умовы?..

Стырнік, ня сьпі!

Уздрыгнуў, павярнуў лодку да дашчатай прыстані. З жартамі і сьмехам выбраліся з лодкі, узьбеглі на стромы бераг. Іда злавіла

Юрчыну руку і, не абарочваючыся, толькі крыху павярнуўшы галаву, запытала прыглушаным, дрогнуўшым голасам:

— Ты мяне правядзеш, так?

— Праведу!—Юрка моцна сьціснуў маленькія, халодныя пальцы. Жадаў сказаць яшчэ нешта вельмі пяшчотнае, але не знайшоў слоў, змоўк.

На павароце вуліцы, пры жыдкім сьвеце ліхтара, стыкнуліся з Кацяй. Яна недзе сьпяшалася з кніжкамі. Уздрыгнула, зьбялела, балюча ўсьміхнулася. Хуткім, прагным поглядам акінула Іду. Юрку апаліла. Ён нэрвова правёў рукой па валасох, сказаў: „Я, Каця...“ але яна кінулася наперад, нат' не адвярнулася.

Боль абхапіў сэрца. Мучыў ня сорам, што салгаў каханай дзяўчыне, а як-раз тое, што яна каханая, каханая як раней, і ён гэта цяпер востра адчуў. Яе затуманены твар паказаўся такім дарагім у гэты міг, абудзіў сьветлыя ўспаміны, і тое пытаньне над якім думаў на рацэ, зноў паўстала перад Юркай ва ўсёй сваёй неадхільнасьці.

Іда ціха ішла побач, яны адарваліся ад кампаніі, вуліца была пустая. Трэба нешта сказаць ёй, растлумачыць—яна-ж чулая, усё зразумее. Але што сказаць? Запэўніць, што можна адначасова кахаць абедзвюх, аднолькава горача і моцна? Ці паверыць, ці павінна яна гэтаму верыць?.. Ці можа быць такое пачуцьцё? Можа так толькі здаецца. Можа ён, Юрка, зусім ня ўмее кахаць і ўся гэта гісторыя толькі паказвае наколькі ён бедны духам... Не, няпраўда! Ён кахае, кахае непераможна моцна...

Іда спынілася, узяла за рукі, уважліва і сумна ўглядзелася ў твар:

— Юра, ведаеш—ідзі да хаты... Сёньня ня трэба... Другі раз...

— Чаго ты, Іда?

— Так... Ня трэба сёньня... Ідзі, мілы...

Спрабаваў пярэчыць, але зразумеў, што гэта лішняе. Яму самому хацелася адзіноты ў гэту хвіліну. Выпусьціў рукі, рэзка павярнуўся, пашоў. Але адразу-ж астанавіўся і крыкнуў у цемру:

— Іда, дык мы спаткаемся, так?..

— Ну, зразумела... Які ты!

Засьмяялася, падбегла, парыўча абняла і раптам—палкі, як укол, пацалунак.

— Іда...

Вырвалася і пабегла. Недзе далёка надрыўна брахалі сабакі, хмура і нізка гудзеў на слупох дрот.

Юрка ішоў пасярэдзіне бруку, то ўхмыляўся, то строга сьціскаў вусны і моршчыў лоб. Ветрык данасіў з станцыі рэзкія грудныя гукі цягнікоў.

Ніколі з ім ня было нічога такога. Ішлі дні, як шырокая спакойная рака—і вось застаўкі, плынь парушана, пенная вада цесьніцца і бурліць...

Вялікае прыгараднае сяло было сьведкам яго віхрастых дзіцячых гадоў. Сяло гарэла некалькі разоў, і ў адзін з ліпнёўскіх пажараў занялася саламяная страха бацькавай хаты. 13-ці гадовы Юрка пашоў у Менск жабраваць, шукаць шчасьця. І ён знайшоў яго. Дзіцячая сельскагаспадарчая калёнія, куды ён папаў як бяспрытульны, піанэр-атрад, вучоба, кніжкі пазнаёмілі яго з новым, цудоўным сьветам, поўным радасьці і вялікага захапленьня творчасьці. Потым фабзавуч, старэнькі майстар, камсамольская ячэйка, новыя сябры...

Памятуе Юрка, як моцна пацягнула яго далей вучоба, якім непаўторным сьвятам быў дзень залічэньня яго ў Вуз!.. Сумненьні, хістаньні, няўменьне рашуча павярнуць у той ці другі бок, ніколі ня ішлі поруч з

ім па жыцьцёвым шляху. Ён заўсёды ведаў і ясна ўсьведамляў куды ідзе і чаго дабіваецца. Чаму-ж цяпер, пры канцы дзевятнаццатай вясны ён папаў у тупік уласных пачуцьцёў, згубіў здольнасьць орыентацыі, ня мог вырашыць пытаньня? Раней, калі ён кахаў толькі Кацю,—ён ня ведаў трывогі, тамленьня, каханьне рашчынялася ўва ўсёй абкружаючай сапраўднасьці, зьлівалася з ёй у адно рамантычнае цэлае. Пасьля спатканьня з Ідай усё зьмянілася. Ён кахаў гэту яўрэйскую дзяўчыну неяк інакш, гэтае каханьне ўжо ня зьлівалася з сапраўднасьцю, а ўзвышалася над ёй, як у моры ўзвышаецца парус адзінокага баркасу... І самае дзіўнае тое, што ён не перастаў кахаць Кацю...

Трэба быць мужным і цьвёрдым. Сьціснуць зубы і перамагчы сябе. Вырваць з грудзей абодва пачуцьці, забыць пра каханых. Бо іначай— будзе нямінучая пошласьць, фальш, ілжа. Бо сёньня яшчэ ня той май, калі зьнікнуць умоўнасьці, скрушацца рамкі... Так, трэба быць мужным і цьвёрдым...

* * *

Сонечнай, пагожай раніцай Юрка ўзьбег па знаёмых шырокіх унівэрсытэцкіх сходах. Тутака было шумна. Званілі з райкому партыі, перадавалі, што сёньня а чацьвёртай гадзіне дня—дэманстрацыя з прычыны наскоку на нашае прадстаўніцтва ў Пекіне. Студэнты ладзілі з картону пужалы, размалёўвалі лёзунгі, штурхаліся ў калідоры, узбуджаныя і ўсхвалёваныя. У цэнтры аднэй групы аратарстваваў Кастусь.

— Тут казаць няма чаго... Шпалер у мяне ёсьць, на дарогу хопіць —махну ў Кітай... Факт!

— Дзівак, каму гэта патрэбна?.. Там і без цябе горача... Тутака трэба працаваць...

— Ня рыпайся! Ведаю, што трэба! Біцца трэба—вось што!—і ён патрос ядраным кулаком.

Ад усіх гэтых слоў, твараў, навін, павеяла на Юрку заветным баявым духам, знаёмай любай напружанасьцю, напоўзабытай у апошнія дні... Добра было кінуцца з галавой у струмень абурэньня, палаючай ненавісьці і гатоўнасьці біцца ў любую хвіліну.

Выходзілі з песьнямі, высока падняўшы ў паветра дрыгаючых лордаў. Ішлі шпаркім энэргічным крокам, не абарочваліся па бакох, ня чулі нічога, акрамя песьні. З усіх бакоў, наперадзе і далей за імі, імкнуліся такія-ж атрады, здавалася, што ў каменных зьвілінах гораду забілі жывыя чалавечыя крыніцы і няма нічога ў сьвеце магутнейшага за іх кіпучую сілу.

Далёка ўперадзе, з балькону гаварылі прамоўцы, вецер адносіў іх словы ў бок, але ўсё было зразумела прышоўшым людзям. І Юрцы стала ўсё цудоўна ясна, цяжкі груз, што ляжаў у грудзёх, растапіўся, разьліўся ва ўсе куткі бадзёрага цела. Ён бачыў у натоўпе хустачку Каці, мільганула стрыжаная галоўка Іды.

— Добры дзень!—крычаў Юрка і лавіў адказ у гуле руху, праз шолах штандараў і раскаты „ура". І яму адказвалі дзяўчыны такімі-ж зьвінячымі, узрушанымі крыкамі, і ня было на твары Каці балючай усьмешкі, а ў вачох Іды—суму.

Юрка ішоў у натоўпе і яму было і радасна, і дзіўна, што тое пытаньне, якое яго так мучыла, вырашалася так лёгка і проста. А крыніцы білі, людзкія струмені зьвінелі вясьнянай медзьдзю аркестраў, ледзь-ледзь дрыжэлі ў вышыні ніці правадоў...

Андрэй Александровіч

Шторм

Што шуміш так, мора,
Гулам нясьціханым!
Гулам хвалі чорнай,
хвалі раззлаванай.

Чуць відно, далёка
Там на небасхіле
ветразь адзінокі
ў хвалях абясьсілеў.

Дый вятры ганяюць...
Жудасна ў палоне...
Белай пенай грае
страшнае прадоньне.

Кончыцца бядою,
толькі так, няйначай!
Абвіе журбою
вецер кут рыбачы.

Дый каму па сілах
дужацца са штормам?
Вецер над магілай
хваляю прыгорне.

Шумна чайкі строем
Спуджана крыляцца:
Сьмерць не за гарою,—
страшна аглядацца!

І гудзіць-жа мора,
Гулам нясьціханым.
Гулам хвалі чорнай,
хвалі раззлаванай.

Жыў рыбак на сьвеце,
рыбака ня стала.
Гоніць злосны вецер
шквалам вал за валам!

Сімеіз, ліпень, 1927

Ник. Шавека

В тени аудиторий

Зари вечерней гасли свечи...
Вздыхала вьюга тяжело.
От шума города далече
Было родимое село.
Я не забыл его сугробы,
Друзей далеких не забыл.
Печаль и радости учобы
Я с ними письмами делил.
Я им радостные вести,
что по весне вернусь в село
С моею самой лучшей песней
какую сердце сберегло.
... В учобе ярко дни горели.
Яснела облачная высь.
Сыны полей под вой мятели
Учились жить и строить жизнь.
В тени больших аудиторий
Журчал студенческий родник ..
Рождались яростные споры,
Бросались выдержки из книг.
Стучались в дверь упрямо ветры.
И я как ветер был упрям—
Стучался в двери геометрий
И непонятных диаграмм.
В огне молодость пылала
В высоких стенах, как пожар
И разливался в гулких залах
Лихой студенческий напев.
Звонки... Глухие корридоры..
Обида. Радость. Боль и гнев.
И снова льются разговоры
Решая тысячи проблем.
Хоть общежитье не богато,
Но весел дружный коллектив.
В сердцах горячих каждый атом
О новых людях говорил.
Шумела жизнь цветущим садом
В кругу веселых близких лиц...
Я пил порывисто и жадно
Науки кровь с немых страниц.

г. Гомель. Педтехникум.

ГРАМАДЗКАСЬЦЬ І БЫТ

С. Меклер

Из блокнота культработника

Перед большим плакатом, возвещающим о диспуте „Культура и быт“, группа студентов.

— „Ага, и у нас заговорили“.

— „Что-ж, мода. В Москве диспут, в Ленинграде диспут, надо и нам „диспутнуть“.

— „Говорить не о чем. Мелочь одна. Вот в Москве, мне знакомые ребята рассказывали, в общежитии штуку выкинули“...

Штука, надо полагать, была не мелкая—на лицах у слушателей расплылась улыбка и рассказчик был награжден одобрительными возгласами...

* * *

Да, надо и нам „диспутнуть“.

* * *

Два вечера в переполненном актовом зале шел разговор о „культуре и быте“. Два вечера, внимательно, несмотря на усталость после трудового дня, слушали доклад и прения. Докладчик остановился сперва на художественной литературе, отражающей в той или иной степени быт молодежи, а затем разобрал выводы культурно-бытовой анкеты, проведенной Исполбюро в марте прошлого года. Прения развернулись широко, студенты и преподаватели подходили к вопросу с разных точек зрения.

* * *

Так ли обстоит дело с бытом молодежи, как описали Гумилевский, Малышкин, Гладков, Романов? Далеко не так. Правда, в отдельных произведениях подмечены отрицательные стороны быта, но краски сгущены не только в позволительной художнику степени, а в расчете на определенную группу читателей, сгущены до „душка“ и „душка“ довольно неприятного свойства.

Но главное, главное—отсутствие перспектив, неправильные выводы, черезчур смелые обобщения, которые делают авторы „Переулков“, „планет“ и „Черемух“. И не прав тот, кто хочет найти в этих произведениях организующие моменты.

Но, считая клеветой изображение нашего быта Малашкиным и другими, мы должны признать, что в быту нашем есть не мало темных пятен и пятна эти отнюдь не те, о которых принято говорить, что „и на солнце бывают пятна“. Нет, это очень темные, подчас просто позорные пятна. Мы их должны видеть, должны с ними бороться.

* * *

Мелочь!

Любимое словечко, которым мы отбояриваемся от ряда обвинений, это—мелочь.

Товарищи студенты! Вы вписываете в библиотечную книгу жалоб свои протесты таким языком, что приходится сомневаться, есть-ли у вас хотя-бы „шапочное“ знакомство с грамматикой.

Вы подаете библиотекарям записочки с такими „перлами“, как „Издание Бурого Вестника“ (вместо Буревестника!), „учебник (!) Плеханова“.

Мы на это хором отвечаем—мелочь!

Товарищи студенты! Вы проявляете неуважение к педагогам—вы с шумом входите и уходите во время лекций, проявляя, по меткому выражению одного профессора, лишь „уважение к своим собственным сапогам“.

Мелочь!

Вы не уважаете свою подругу студентку-девушку. Вы в ее присутствии „кроете“ неприличным словом; вам странным кажется, когда она не проявляет желания выслушивать ваши комплименты, не принимает ваших ухаживаний. Вы убеждены, что „курица не птица, а студентка не девица“.

Мелочь!

А вот в Москве, там ребята штуку выкинули...

Необходимо отказаться от нелепого мнения, что в Москве „все плохо“, а у нас „все хорошо“. Московское студенчество ничем не отличается от нашего, ни по социальному составу, ни по культурному уровню. И если там темные пятна быта резче бросаются в глаза, то только потому, что число студентов, а следовательно и количество пятен (а не качество!) во много раз превышает численность нашей студенческой массы...

И тот, кто считает, что среди московского студенчества много кореньковых—жестоко ошибается; кто аргументирует тем, что в „Москве убили“, „в Ленинграде повесили“, а у нас де „слава богу всё благополучно“—не понимает основного. А основное в том, что наш быт слагается из множества мелочей и, как в сложном механизме выпадение маленьких винтиков грозит остановкой работы машины, так и наш быт при неучитывании всех мелочей принимает уродливые формы. Кто отмахивается от мелочей, тот хотя-бы невольно, но способствует развитию крупных, подчас трагических событий в нашем быту.

„Все так делают“

Студент растратил общественные деньги. Печально. Но еще печальнее то, что находятся голоса—и их не мало—„ведь денег растратил совсем немножко. Каких нибудь 20 рублей“.

Широкие натуры! Вот если бы тысячи три, да с кутежами, с афинскими ночами—тогда другое дело. А то 20 рублей.

Ну, а то, что деньги общественные, студенческие—это не важно?

То, что в принципе нет разницы между общественным рублем и тысячей рублей, что нарушено доверие, оказанное студенческими организациями? Кажется ведь так просто.

Но находится еще возражение... „Не беда, кто из нас не ошибался. Все так делали“...

Когда барич Нехлюдов взял горничную Катюшу („Воскресение“ Толстого) и почувствовал на минуту угрызение совести, он поспешил себя утешить тем, что „все так делают“... и дядя и товарищ...

Когда проститутка Настя с горечью рассказывала страннику Луке („На дне“ Горького) о своей непотребной жизни, он утешал ее тем, что не она одна такая, а что все люди с`из‘яном.

Нам не к лицу ни психология дворянина Нехлюдова, ни рассуждения „божьего человека“ Луки. Мы должны сказать, что „не все такие“, что „таких“ ничтожнейшее меньшинство. Мы знаем, что в процессе общественной и политической жизни, равно и в процессе строительства нового, культурного быта выскакивают из колеи и должны выскакивать неустойчивые товарищи. А масса идет вперед.

Как должны мы относиться к подобным товарищам? Разумеется не придерживаться „падающего толкни“. Напротив—поднять, помочь товарищу. Но при условии, что товарищ придет с повинной, не будет упорствовать, лгать и скрывать свои грехи.

Мещанской же морали „кто богу не грешен, царю не виноват“ не должно быть места в нашей среде.

„Незаметные герои“...

Год назад в стенгазете „Медфаковец“ была помещена статья под заголовком „Даешь культуру“, где автор протестовал против похабных и антисемитских надписей на стенах уборных Университетских зданий. На заметку не обратили внимания и сказали, что вольно же автору читать подобные „глупости“. В № 11 „Красного Студенчества“ за этот год помещена аналогичная заметка. Как видно, никто не пророк в своем отечестве.

Как трогательно звучит это „не обращать внимания на глупости“. Но ведь это не просто похабщина от некультурности, дело обстоит много сложнее. Будущий педагог, врач, юрист,—отводит свою „наболевшую душу“. Их мало, этих „страдальцев-писателей“, но они есть. Это враги нашей молодой культуры. Они в загоне, в своеобразном „подпольи“, но не бойся они сторожа Алексеева, они бы той же похабщиной расписали стены аудитории, вышли бы на „свет“.

Делать вид, что мы этого не замечаем, значит уподобляться страусу, прячущему голову под крыло.

Как же реагировать? Не ставить же дежурных для ловли этих, с позволения сказать, „товарищей“ на месте преступления. Да этого и не требуется. Кто докатился до заборной литературы, тот и в быту, в столкновении с товарищами проявит себя, покажет свое лицо. И что так происходит, об этом кричат заметки наших стенгазет.

Что-ж делать? Как только услышишь ругань или увидишь антисемитскую выходку, так и хватать за шиворот и тащить провинившегося в профком, если он член профсоюза, или в бюро ячейки, если он комсомолец? Нет, это последняя мера, для неисправимых товарищей. А исправлять виновных должны мы сами коллективно, на каждом шагу, в общежитии, в широком смысле этого слова.

Ведь ясно, как дважды два четыре, что если товарищ замысловато и цинично выругается, обидит слабого, уязвит на национальной почве, и мы, окружающие его в тот момент, усмехнемся, одобрительно похлопаем его по плечу, то тем самым поощрим его к дальнейшим аналогичным поступкам.

Того же самого мы достигнем, если сделаем вид, что нас это не касается—„моя хата с краю, ничего не знаю“—подобную гнилую мораль старого мещанина, ярого индивидуалиста мы должны из себя вытравить.

Показать товарищу, что мы слышим, видим и порицаем его за грубую выходку. И он, не найдя в окружающих ни явного, ни скрытого сочувствия и поддержки, почуяв презрение, больше не отважится на поступок, который, оскорбив одного, тем самым наносит оскорбление всему коллективу. Так, нам кажется, коллектив должен исправлять отдельных своих товарищей. И тогда все меньше и меньше понадобится общественных, показательных процессов. Эти крайние меры оставим для особо злостных.

„Горе без ума“

Есть иная группа врагов нашей культуры. Это те, кто бросают в записочках фразы вроде тех, что „общественная работа в ВУЗ‘е есть скрытая эксплоатация“, что „в эпоху господства материалистических идей всегда царил разврат и нравственное разложение“. Совершенно правильно поступили на диспуте товарищи, обрушившиеся на авторов этих записок. Ибо какую культуру понесет в массы этот „горе-общественник“, заблудившийся в правильном понимании исторических процессов, извращающий факты, резко говоря политически безграмотный.

Среди какого класса, каких слоев общества царил разврат в эпоху предшествовавшую Великой Французской революции, в эпоху рождения французского материализма, идей Гольбаха, Дидро, Гельвеция. Разлагался нравственно класс, разлагавшийся экономически, т. е. феодальная верхушка, двор Людовиков и дворянство. Но все перепуталось в голове автора записки. Подлинное „горе без ума“.

* * *

Если одни считают общественную работу эксплоатацией, то другие недовольны „мелким (опять мелочь!) размером работы“. Кропотливая, тяжелая, ответственная работа по переустройству быта им не нравится. Им подавай каждый день революцию, „настоящую“, с баррикадами, уличным боями. Применение своим силам эти с широким размахом люди находят,—где-бы вы думали—в победах на „бабском“ фронте, употребляя их же выражение. Это те, кто после изрядного возлияния на вечеринке додумываются до приглашения „девочек“ „побаловаться“, Правда их немного, но и о них следует помнить.

„Дела половые“

Половая распущенность молодежи—излюбленный козырь в руках наших врагов. И, надо сказать, что в погоне за лаврами, литераторы с великим усердием тасовали этот козырь, вернее подтасовывали.

Анкета же говорит, что никаких уродливых явлений в этой области у нас нет. Никаких *„промблем“* ставить не приходится. Нужны лишь практические мероприятия, которые окажут помощь студенчеству и, в первую голову, необходимо по примеру ряда Московских ВУЗ‘ов организовать ясли для детей студентов.

Необходимость устройства полезного учреждения мотивируется иногда несколько иронически так, что мы опасаемся, как бы студенческие организации не обратили на это должного внимания. Говорят, что ясли нужны для студенток, кои по неопытности и неведению анатомии и физиологии половой сферы сделались матерями.

Вряд ли подобные студентки существуют в стенах БГУ—я этим, конечно, не думаю никого оскорбить, наоборот, было бы странным и нелепым предположить, что учащаяся высшего заведения настолько невежественна. Лишь уродливое старое воспитание девушек могло приводить к фактам, подобным имевшему место в начале текущего столетия в Петербурге на женских акушерских курсах, когда на экзамене одна из слушательниц, подробно раз'яснив соединение половых клеток и дробление яйца, заявила экзаменаторам: „одного я не понимаю, как же сперматозоид проникает в тело женщины". Говорят, что от такой потрясающей наивности экзаменаторы растерялись. Подобная студентка в наше время была бы досадным анахронизмом и не для нее надо строить ясли.

Ясли нужны тем, кто еще в стенах ВУЗ'а построил семью и кто хочет плодотворно заниматься учебой, чему ребенок, разумеется, мешает.

Бодрость есть...

Безусловно прав один из товарищей, выступавших на диспуте, когда он сказал, что мы часто не замечаем хороших, светлых сторон нашего быта. Они есть, их много, много больше, чем теневых. Мы знаем коллективную жизнь в ряде комнат общежитий, образцовую чистоту, „ядра быта", трату значительных сумм скудного бюджета на культурные надобности—в нашу задачу не входит перечислять все хорошее в нашем быту.

Мы должны подмечать плохие, темные стороны для того, чтобы с ними бороться.

А начав с ними бороться, мы победим.

Культурный быт построим.

Бяз ружовых акуляраў*)

Тры тыдні таму назад, адбывалася Ўсебеларуская канфэрэнцыя пралетарскага студэнцтва. Удзельнікам канфэрэнцыі добра вядома, што пытаньні эканамічнага характару займалі даволі шмат месца. Тым часам у мясцовай газэце „Рабочий" (№ 62 ад 14 сакавіка) у справаздачы з канфэрэнцыі дапісчык паказвае, што пытаньні матар'яльныя не займалі ўвагі канфэрэнцыі, што матар'яльнае становішча студэнцтва значна палепшылася, што процант стыпэндыятаў перавышае 50 і што дэлегаты не скардзіліся на цяжкія ўмовы вучобы. Захоплены, відавочна, пэрспэктывай гонорару, дапісчык пісаў... А чытач (ня студэнт)—рабочы, партыйны і грамадзкі дзеяч, сябра гарсавету і г. д.—чытаў і радаваўся. Будучы чырвоны спэц, на якога ўскладзена шмат надзей, цяпер матар'яльна забясьпечаны, а гэта значыць, што падрыхтоўка яго да будучай дзейнасьці, у сэнсе кваліфікацыі і стану здароўя не пакідае жадаць нічога лепшага.

Мы не згаджаемся з гэтым бязгрунтоўным оптымізмам і пастараемся давесьці, што матар'яльнае становішча студэнцтва не палепшылася ў параўнаньні з мінулым годам, а некаторыя факты гавораць нават аб частковым пагоршаньні.

Пачнем з стыпэндыяў. У гэтым годзе процант стыпэндыятаў у БДУ каля 40%, а ня больш 50%, як паказана ў газ. „Рабочий". Паміж іншым у мінулым годзе гэты процант быў каля 44%. Нам кажуць, што процант стыпэндыятаў у нашай ВНУ'е большы чым у ВНУ-х РСФСР. Але трэба памятаваць, што ў нашай ВНУ'е і процант пралетарскага студэнцтва, патрабуючага стыпэндыю, большы.

Лік студэнтаў, уступіўшых у гэтым годзе ў БДУ, на 49% перавышае лік скончыўшых. І калі яшчэ прыняць пад увагу, што ў ліку ўступіўшых процант, патрабуючых стыпэндыю больш чым сярод тых, якія скончылі унівэрсытэт, дык зусім зразумела будзе, што павялічэньне агульнага ліку стыпэндый на 4% (у гэтым годзе. у параўнаньні з мінулым) ніяк ня сьведчыць аб паляпшэньні. Адносны-ж процант у гэтым годзе панізіўся. Да гэтага трэба дадаць, што шмат якія студэнты старэйшых курсаў, якія служылі ў мінулым годзе, пакінулі службу, бо апошнюю не магчыма злучыць з заняткамі, і заявілі свае правы на атрыманьне стыпэндыі.

Гэтак стаіць справа з колькасьцю стыцэндый; гэта паказвае, што становішча „en masse" прымушае жадаць шмат лепшага. Некаторая частка студэнцтва не атрымаўшы стыпэндыі, пакінулі унівэрсытэт, што не магло не адбіцца на соцыяльным складзе.

Ну, а якасьць? Якасьць 19 рублёў, а не 20, як піша паэт Звонак у сваім вершы „Вузавец" (літар. дадатак да „Сав. Беларусі" № 4). Памер нашай стыпэндыі складае 76% стыпэндыі маскоўскіх ВНУ. А хто-ж

---

*) Калі артыкул быў ужо набраны, мы атрымалі весткі аб тым, што Маскоўскі Губком ВКП прыняў шэраг пастаноў аб паляпшэньні матар'яльнага становішча студэнцтва. Гэта сьведчыць аб сваячасовасьці закранутых намі пытаньняў.

скажа, што кошт рэчаў першай неабходнасьці (хлеб, цукер, часам каўбаса ці масла), што ідуць на патрэбу менскіх студэнтаў, на гэтулькі-ж ніжэй за вартасьць прадуктаў у Маскве?

Нам кажуць, што ў Маскве студэнты плоцяць за інтэрнат, а ў нас гэтага няма. Але ў нас у інтэрнатах жыве толькі 50% стыпэндыятаў. Другая палова жыве на прыватных кватэрах і плата за кватэру, асьвятленьне, апал і камунальныя паслугі забіраюць большую частку бюджэту стыпэндыята і гэтым утвараецца розьніца ў становішчы самых стыпэндыятаў.

Памяшкальная плошча, якую студэнты займаюць у камунальных дамох у лік 30% нормы—невялікая. Невялікая і плошча, якую займаюць студэнты ў Жактах. Апошнія рознымі спосабамі стараюцца выпіхнуць студэнта, бо яго суседзтва ў Жакт'е „нерентабельно“.

Ня так даўно на сходзе Гарсавету з удзелам прадстаўніка Белжылсаюзу, Выканбюро дакладывала аб цяжкім становішчы студэнцтва ў кватэрным пытаньні. Гарсавет пастанавіў замацаваць за Выканбюро БДУ памяшкальную плошчу, якую займаюць студэнты ў дамох жылтаварыстваў. Аднак Белжылсаюз пасьля апратэставаў гэту пастанову, кажучы, што яго прадстаўнік, які быў на сходзе, „не в курсе дела“. Пратэст ня быў прыняты, але ці не паказвае гэты факт на тое, як далёка стаяць некаторыя арганізацыі ад прызнаньня патрэб студэнцтва.

Вельмі выразнай ілюстрацыяй матар'яльнага становішча зьяўляецца стан здароўя студэнцтва. Чым старэйшы курс, тым процант хворых большы, а гэта сьведчыць аб прыдбаньні хваробы ў ВНУ. У гаспадарчай акадэміі ў Горках, на апошнім курсе процант хворых даходзіць да 80, а ў БДУ 60%. Большасьць хварэе на тубэркулёз, анэмію, нэўрастэнію—вынік усіленых заняткаў пры недаяданьні. Ці нам патрэбны спэцыялістыя інваліды?

Пяройдзем да дробязяў. У мінулым годзе студэнт атрымліваў штомесяц два талёны ў лазьню, у гэтым—адзін. Шмат якія студэнты не зьмяняюць бялізны па тры, чатыры тыдні, а пасьцельную мяняюць раз на сэмэстр. Прычыны? Няма грошай на праньне. Апошняе больш датычыць студэнтаў, бо студэнткі самі займаюцца праньнем. У гэтым годзе стыпэндыятам ня далі права карыстацца скідкай у 75% пры праезьдзе чыгункаю. Ці ў нас мала было эксцэсаў, у аснове якіх было крытычнае становішча з выездам на канікулы?

Гэткая дробязь, як ліквідацыя конкі, і тая выцяла па кішані, бо, калі раней студэнт, каб з'эканоміць на падэшвы, езьдзіў з канца ў канец за 6 кап., дык цяпер гэта прыемнасьць недаступна, бо праезд на аўтабусе каштуе 16 кап.

Змаганьне за кожны рубель на патрэбы студэнцтва ідзе штодня, Выканбюро БДУ ў гэтым змаганьні атрымоўвае перамогі і церпіць няўдачы. Мы можам вінаваціць Выканбюро толькі ў тым, што ў гэтай працы яно мала зьвяртаецца за падтрыманьнем да масы. Апошняя ня ведае, ці лепш—вельмі мала ведае, аб усіх тых цяжарах, якія трэба перанесьці, каб дайсьці да самага малога палепшаньня. У дадатку і савецкая грамадзкасьць, як вышэй паказана, інфармуецца, часам, няправільна, а гэта робіць работу Выканбюро цяжкай.

Каштарыс на палітасьветную працу быў заяўлены на 5000 рублёў у год. Зацьверджана 1800 руб. У выніку клапотаў, перамоў і настойнасьці Выканбюро, каштарыс павялічан да 4000 руб.

На лазьню, напрыклад, было дадзена 250 руб.(!) на год. Дамагаліся назначэньня гэткай сумы на месяц. У мінулым годзе на экскурсыі прызначана 2000 рублёў, у гэтым годзе—1200 руб.

Дапамога ад прафсаюзаў замалая. Ці можна, напрыклад, назваць здавальняючай суму—50 руб. у месяц, якую дае ЦП Саюзу Мэдсанпрацы, як матар'яльную дапамогу для 708 студэнтаў.

Трэба на ўсё гэта зьвярнуць увагу грамадзкасьці. Пры ўмовах цяперашняга матар'яльнага становішча, змаганьне за здаровы быт ня дасьць належных вынікаў.

Зблiжаецца час заявы каштарысаў на будучы год і мы маем права чакаць павялічэньня асыгновак на студэнцтва.

Мы супроць „кампаніі" дапамогі студэнцтву!

Мы за штодзённыя ўважлівыя адносіны да яго патрэб.

Мы за здавальненьне гэтых патрэб.

І. Ман

Як мы вучымся

Дыскусія і абгаварэньне чарговых задач партыі адцягнула ўвагу ад палітвучобы; прадаўжалася гэта да паловы лістападу, калі пачалося камплектаваньне груп па палітвучобе.

Групы былі ўкамплектаваны паводле прынцыпу добраахвотнасьці, у сэнсе выбару гуртка, але з абавязковым удзелам камсамольца ў вадным з абраных ім гуртkoў.

У арганізаваных 15-ці гуртках займаецца 446 чал. Апрача гэтага, ў гуртку „Прыродазнаўства і Марксызм" займаецца 17 чал. Беспартыйных па ўсіх гуртках 19 чал. Справа з кіраўнікамі спачатку была не наладжана, але з дапамогаю парт ячэйкі адпаведны склад кіраўнікоў быў падабраны, і праца пачалася.

Да зімовых вакацый у сярэднім было распрацавана па дзьве тэмы з рэкамэндаваных яч. КП(б)Б. (Партыя і апазыцыя, савецкае і гаспадарчае будаўніцтва, дзьве тактыкі ў рэвал. руху і г. д.).

Трэба сказаць, што адносяцца да палітвучобы камсамольцы „з прахладцам" асабліва з калектыву мэдфаку. Ёсьць „Іваны няпомнячыя", якія часам забываюць, калі будуць заняткі. Выкліканыя на бюро, такія таварышы знаходзяць розныя адгаворкі (пісала запіскі лекцый, быў заняты, а чым не памятаю і г. д.).

Падрыхтоўка да канфэрэнцыяў слабая, што тлумачыць і слабую актыўнасьць на іх. Кіраўнікі прымушаны, часам, „цягнуць за язык", каб выявіць веды камсамольцаў. Нават актывістыя часам блытаюцца ў такіх простых пытаньнях, як асноўныя пастановы партыі ў адносінах да вёскі, адказваючы, што гэта „пераход на шматпольле і павялічэньне грамадзкай запашкі".

Камсамольцы, каторыя ня бралі ўдзелу ў дыскусіі, разьбіраюцца слабей у чарговых задачах партыі; ёсьць выпадкі, што і зусім слаба арыентыруюцца і, нават, пасуюць перад пытаньнямі з боку беспартыйных, пачынаючы адказ: „вообще—наконт прычын непадрыхтаванасьці", і г. д.

Робячы з усяго гэтага вывад, мы спыняемся толькі на агульных недахопах; надалей прыдзецца выяўляць факты і „жывых людзей" не разумеючых справы падрыхтоўкі з сябе лепшага працаўніка.

Бюро калектываў павінны ўжыць меры да ажыўленьня палітзаняткаў, падняць зацікаўленасьць у падрыхтоўцы да конфэрэнцыяў, абгаварыўшы з кіраўнікамі мэтад ажыўленьня палітвыхаваўчай працы.

Трэба ўжыць пэўныя меры ў адносінах да тых т. т., каторыя неакуратна наведваюць заняткі; калектыў праўгасу ўжо пачаў гэта рабіць—чарга за іншымі!

М. Баран

Вопросы партпросвещения в БГУ

Партийное просвещение в БГУ, в этом году, овладело новыми позициями. В сеть кружков по партпросвещению вовлечены почти все члены и кандидаты партии, а также комсомольцы. Во многие кружки вовлечены также и активные беспартийные общественники.

Нет нужды особо указывать на необходимость и целесообразность особой сети партпросвещения в стенах БГУ. Учебные программы не в состоянии удовлетворить потребность студентов партийцев и комсомольцев в области повышения политического уровня. Партучеба для большинства партийцев стала не обязанностью, а необходимостью.

Темы, разработанные за текущий год в кружках партпросвещения, соответствовали поставленной выше цели. Особое место среди этих тем занимают вопросы XV партс'езда, разработке которых уделено исключительное внимание.

Но, вместе с тем, ряд недочетов в работе кружков вызывает необходимость постановки некоторых вопросов, требующих в дальнейшем своего разрешения.

Кружки в основном укомплектованы по принципу принадлежности к партии, или к комсомолу. В соответствии с этим намечается план тем. Для кружков, укомплектованных преимущественно партийцами, даются более квалифицированные темы.

Практически этот принцип не всегда целесообразен. Нельзя отрицать, что среди комсомольцев имеются весьма политически развитые товарищи и, пожалуй, не уступающие в этой области, многим партийцам. Требование о предоставлении им более квалифицированных тем не может не быть признано справедливым.

Одновременно надо отметить, что для ряда партийцев разрабатываемые в кружках темы не соответствуют уровню их политразвития.

Это положение может вызвать возражения, что в неусвоении партийцами той или иной темы не столь уж виновата сложность ее, сколько нежелание поработать над ней. При этом выдвигается весьма резонное указание, что партиец БГУ—к тому же студент.

К сожалению, такое возражение может быть обосновано только теоретически. На практике положение таково, что многие студенты-партийцы по ряду причин не в состоянии уделять много внимания поднятию своего политуровня. Этому вина—обстановка; материальная необеспеченность и, в связи с этим, необходимость подыскания службы; многопредметность учебных программ, партийная и общественная нагрузка, или, правильнее выражаясь, „перегрузка" и ряд других, неизвестных другим слоям студентов, причин.

Надо открыто заявить, что требование партии к ее членам о повышении политического и академического уровня встречает на пути его осуществления много препятствий. Виной этому—указанные выше причины.

При таком положении, в целях наилучшей организации и поднятия продуктивности сети партпросвещения, необходимо ее перестроить, исходя из уровня политической подготовки того или иного партийца и комсомольца.

Этим, конечно, ограничиться нельзя. Стабилизировать дифференциацию в политуровне студентов-партийцев—недопустимо.

Прежде всего необходимо обеспечить периодическое ознакомление студентов-партийцев с текущей политикой. В этих целях, надо усилить наше внимание к читальням, расположенным, как в стенах университета, так и в общежитиях.

Читальни должны быть лучше, чем до сих пор, обставлены. Надо увеличить количество выписываемых экземпляров газет: „Правда", „Экономическая Жизнь", „Известия", „Звезда". Количество выписываемых политических журналов также должно быть увеличено.

Необходимо задуматься над методами устройства бесед по вопросам текущей политики. Эти беседы отнюдь не должны носить казенный характер. Вполне целесообразно вызвать споры (конечно не искусственно) по тому или иному вопросу, что заставит товарищей пошевелить мозгами.

Тематические программы кружков по партпросвещению громоздки. Рекомендуемая литература весьма обильна и, к тому же, во многих случаях страдает качеством. Это осложняет подготовку партийца к конференции. Вполне целесообразно и возможно и здесь придерживаться ленинского правила: „лучше меньше, да лучше".

Я, конечно, особо не затрагиваю таких организационных недочетов, как отсутствие достаточного учета посещаемости кружков, успеваемости отдельных товарищей, нерегулярного созыва конференций из-за неявки руководителей или членов кружков. Все это, конечно, должно быть немедленно устранено.

А. Шматкоў

Наконт аднэй задачы

Час ужо блізіцца к вясьне. А разам з вясною падыходзіць і выпуск студэнтаў з унівэрсытэту. Дзесяткі маладых спэцаў, прайшоўшых праз навуковы і грамадзкі гарт унівэрсытэту, уліваюцца ў гушчу рабочых і сялян. Камсамольская моладзь—як і ўсюды—і тут ідзе наперадзе, пракладаючы шлях пад кіраўніцтвам партыі на практычнай працы па сваёй спэцыяльнасьці.

Уся справа вучобы—выхаваньня пастаўлена пры сучасных умовах больш-менш добра, але... за выключэньнем. Ёсьць адно пытаньне, якое мала ставіцца ў студэнцкіх колах, гэта—„Дзе працаваць?“ Запытайцеся цяпер любога камсамольца, любога беспартыйнага:—„Дзе хочаш працаваць?“ і вы зараз пачуеце адказ: „у горадзе“.

А пасьля сканчэньня курсу ў навучальнай установе, колькі пачынаецца хадайніцтваў па камітэтах ЛКСМ, па знаёмых, колькі сардэчных просьбаў з падборам усякіх добрых і благіх прычын, абы толькі застацца ў горадзе, хаця-б на працы і не па сваёй спэцыяльнасьці Некаторыя нават так адрываюцца ад жыцьця, што ўсякае месца па-за Менскам ім здаецца непралазным балотам. Вазьму прыклад: Аднаго таварыша, які скончыў Пэдфак у мінулым годзе, пасылалі на працу ў Полацкі пэдтэхнікум; ён, аднак, адмовіўся, матывуючы гэта тым што ён „ни хоча ехаць на вёску“(!). У яго гістарычны горад стаўся вёскай. Яшчэ адзін—пэдфакаўка, скончыўшая 2 гады таму назад, стэнаграфуе лекцыі ў унівэрсытэце—дабывае кваліфікацыю стэнаграфісткі, каб папасьці на службу ў Менскую ўстанову; на запытаньне—чаму не працуе па спэцыяльнасьці,—хуткі і насьмешлівы адказ: „Што, я ў 7-годку паеду!?.“

А колькі камсамольскіх „Да я не магу ехаць... Я ўжо працаваў... Я проста не хачу...“ і таму падобных адказаў і адмоваў ад паездкі на вёску. Ды гэта, бадай, і яшчэ будзе. Варта кожнаму з нас паставіць перад сабою гэтае пытаньне, як мы знойдзем у сабе „ўнутранага ворага“—супярэчнасьць і нежаданьне паехаць на вёску.

Ці нармальна гэта? Мы скажам, як калектыў, што не, а кожны паасобку - яшчэ падумаем... У гэтым наша вялікая бяда, асабліва моладзі. Паставіўшы гэтую задачу, ня цяжка зразумець, што погляд „тварам ад вёскі“—кепская рэч. Камсамолу прыпадае тут вялікая роля перадавіка ў зьнішчэньні гэтага шкоднага погляду і ў нас самых і ў беспартыйных. Ворага трэба біць і ня гледзячы на тое, што ён сядзіць і пад нашымі ўласнымі чарапамі.

Мы павінны памятаць, што дзеля таго каб прылучыць вёску да сацыялістычнага будаўніцтва—трэба падняць яе культуру. Наша унівэрсытэцкая моладзь на чале з камсамолам павінна быць у першых шэрагах барацьбітоў за новую, культурную вёску. Камсамол павінен зьнішчыць тэндэнцыю „выкручваньня“ ад вёскі. Нам патрэбны новыя людзі. Такія, каторыя ведалі-б вёску, ведалі-б мэтавую ўстаноўку і практычны шлях разьвіцьця яе, а дзеля гэтага вёска павінна забіраць ад нас ня менш увагі чым горад.

І так—супроць чыноўніцкай тэндэнцыі ў адносінах да вёскі. На барацьбу за яе ўздым праз адданую працу падрыхтаваных людзей!

І. Кубан

Аб вучоце

Вельмі часта ад Дэканатаў і Прафкомаў патрабуюць такіх вестак, якіх яны ў даны момант даць ня могуць, напрыклад: патрэбны весткі аб сацыяльным, матар'яльным становішчы студэнтаў, аб студэнтах пераведзеных, астаўленых на другі год і выключаных, тады як такіх вестак у дэканатах няма, ды і ня можа быць пры такой пастаноўцы вучоту, якая існуе ў Унівэрсытэце. Аднак, ня гледзячы на гэта, ад дэканатаў весткі вымагаюцца, і, хочаш ня хочаш, прыходзіцца іх даваць. Такое зьявішча прывяло да таго, што дэканаты, кожны на свой лад, пачалі заводзіць вучот фармальнай пасьпяховасьці. Само сабою разумеецца, што такая форма вучоту можа і здаволіць факультэт, але яна ні ў якім разе ня можа здаволіць Праўленьне і Выканбюро, бо формы вучоту на факультэтах розныя і параўнаць іх паміж сабою немагчыма. Да і наогул трэба сказаць, што ў У-це статыстыка кульгае на абедзьве нагі: вельмі часта бываюць такія выпадкі, калі весткі дэканатаў аб колькасьці студэнтаў значна розьняцца з весткамі Праўленьня. Магчыма што тут апраўдваецца прыказка „шавец бяз ботаў, а кравец без штаноў“, бо чым другім аб'ясьніць такія нядбайныя адносіны да вывучэньня таго матар'ялу, які Ун-т апрацоўвае, тады як той-жа Ун-т дакладна вывучае многія пытаньні нашага жыцьця. Ня лепш стаіць справа і ў Выканбюро, але тут ужо відаць, выяўляюцца законы спадчыннасьці: „які бацька, такі і сын“ Надыходзіць пара справаздач і інфармацый і на Прафкомы пачынае сыпацца мноства форм, па якіх яны павінны даць весткі; але ніхто не падумае аб тым, ці могуць даць Прафкомы дакладныя весткі паводле гэтых форм, таксама як ніхто ня думае аб тым, адкуль возьмуць Прафкомы гэтыя весткі,—з столі ці з падлогі,—усё залежыць ад таго, якая прывычка ў сакратара Прафкому: глядзець угару ці ўніз. Да гэтага часу Выканбюро, як і Праўленьне, не паклапацілася апрацаваць адзінай формы вучоту.

Тут могуць сказаць, што як-бы там ня было, але Выканбюро і Прафкомы пры кожнай сваёй справаздачы маюць лічбовы матар'ял па ўсіх пытаньнях. Што праўда, то праўда, але які гэта матар'ял, то ўжо прыходзіцца падумаць. Мне прышлося бачыць і такі выпадак, калі па справаздачы аднаго з Прафкомаў агульны лік студэнтаў прафсэкцыі быў меншы, чым агульны лік яе па нацыянальным складзе. Калі такім матар'ялам карыстаецца і Выканбюро, то магчымы розныя выпадкі, і выпадкі гэтыя залежаць ад прывычкі сэкратара Прафкому—глядзець угару ці ўніз.

Мая прапанова: Праўленьне і Выканбюро павінны распрацаваць кожны для сябе, а калі можна, то і адну сыстэму—форму вучоту.

Форма вучоту павінна быць такой, каб можна было скора падлічваць тыя ці іншыя даныя. Зьмяніць форму вучоту могуць толькі Праўленьне ці Выканбюро, кожны па сваёй галіне, а калі сыстэма вучоту будзе адзінай, дык толькі Праўленьне.

Правесьці барацьбу з трэбаваньнем вестак, якіх няма ў распрацаванай форме. Сыстэму і форму вучоту распрацаваць і разаслаць па факультэтах не пазьней 1-шай паловы красавіка, з тым, каб ужо з восені можна было пачаць вучот па сыстэме і даць дакладныя весткі да справаздач, Прафкомаў Выканбюро і Праўленьняў.

Юнк

За фізкультуру

Часта „фізычную культуру“ разумеюць толькі як гімнастычныя і спартыўныя практыкаваньні, гульні і другія мерапрыемствы так званага актыўнага парадку. Правільнае-ж разуменьне гэтага тэрміну ўключае яшчэ і мерапрыемствы пасыўнага парадку. Да апошніх належыць выконваньне гігіенічных правіл, а таксама і скарыстаньне сіл прыроды: вады, паветра, сонца. Апроч гэтых сродкаў удасканаленьня арганізма чалавека, у фізкультуру ўключаюцца яшчэ і калектыўныя рытмічна-плястычныя рухі: фігурныя маршы, скокі (не факстротнага характару), карагоды ды інш.

Такая фізычная культура запраўды аздараўляе, удасканальвае арганізм чалавека, выпраўляе ягоныя недахопы, разьвівае карысныя фізыка-псыхічныя якасьці байца, працаўніка, папулярызуе пачаткі ортобіотыкі, трымае чалавека ў стане бадзёрага, радаснага самаадчуваньня.

Такая фізычная культура ёсьць неабходная для кожнага працоўнага і, значыць, для кожнага пралетарскага студэнта.

Такую фізкультуру і праводзіць (па меры сваіх сіл, уменьня і магчымасьці) наш студэнцкі фізкультгурток.

Гурток імкнецца абхапіць сабою як найбольшую масу студэнцтва, і дае яму ўсё неабходнае для фізкультзаняткаў. А між тым... між тым мы маем вельмі і вельмі мізэрныя лічбы: у БДУ вучыцца звыш 3000 чалавек, а ў спортгуртку лічыцца каля 100 чал. На 30-35 студэнтаў прыходзіцца толькі адзін фізкультурнік, які рэгулярна, арганізавана займаецца фізкультпрактыкаваньнямі.

Ї гэта ў той час, калі на Захадзе, у буржуазных унівэрсытэтах, няма ніводнага студэнта, ніводнай студэнткі, якія-б не займаліся спортам. Гэта ў той час, калі ў нямецкіх унівэрсытэтах вучыцца „простакі гвардыя“, па словах нашага паваж. праф Васілейскага, які назіраў гэтую гвардыю. Такою яна зрабілася галоўным чынам дзякуючы спорту і гімнастыцы. Гэта лепшыя абаронцы свайго ладу, сваёй буржуазнай дзяржавы.

Але няўжо-ж мы горшыя за іх? Бязумоўна, не. Мы павінны быць лепшыя, альбо прынамсі, такія-ж як і яны, і ў гэтых, фізычных адносінах. Мы павінны і тут мець перавагу над буржуазнымі студэнтамі, бо нам прыдзецца ня толькі абараняць нашу пралетарскую дзяржаву, але і будаваць новую, камуністычную гаспадарку, быць і байцамі і будаўнікамі.

Ї мы да гэтага рыхтуемся. Але няма чаго хавацца, не заўсёды старанна і, нават, не заўсёды сьвядома. За гэта гаворыць і вышэйпаданыя лічбы і тыя адмовы, якія ўжываюцца многімі студэнтамі, калі ім прапануюць уступіць у спортгурток. Дарэчы, разьбярэм гэтыя адмовы.

Найбольш ужываецца: „Няма часу. Ї так заняты“. Добра. Але няўжо-ж нельга раніцою аддаць толькі 5 мінут на „зарадку“ плюс 5 мінут на абціраньне вадою? Вядома, можна. Праўда, гэтага яшчэ мала, але і гэта ўжо „выканаиьне доўгу перад сваім фізычным „я“, як кажа славуты

гімнаст Мюлер, з пяцімінутнай сыстэмай якога не пашкодзіла-б пазнаёміцца кожнаму студэнту[1]). Кажуць яшчэ, што студэнт за дзень вучобы нагэтулькі зморыцца разумова ды фізычна, што яму не да фізкультуры. На гэта адкажам словамі праф. Нечаева, які ня раз выказваўся па гэтым пытаньні. Ён гаворыць: „... фізычныя практыкаваньні, зьніштажаючы шкодныя вынікі разумовай працы, павінны садзейнічаць агульнаму абмену матэрыі ў арганізьме і тым самым ня толькі павялічваць разумовую працаздольнасьць, але і садзейнічаць...“ і г. д. („Труд, просвещ. и физкульт.“ выд. „Ценпрос“ ст. 29). Вывад ясны.

Часам прыводзяць і такія довады: „я і так здаровы, мне фізпрактыкаваньні і спорт не патрэбны“. Але-ж мы ведаем, што кожная дасканаласьць павінна яшчэ больш удасканальвацца. Нарэшце, кажуць што гурток ня здолее абслужыць масы студэнцтва, што і цяпер ужо відаць гэную немагчымасьць задаволіць усіх студэнтаў і г. д. Магчыма. Але і гэтага можна ўнікнуць, унікнуць сіламі ўсёй масы ўступіўшай у гурток, бо творчае начала яе будзе мацнейшае за такое-ж тых адзінак, якія ў запраўднасьці і складаюць цяпер некалькі груп нашага спортгуртку. Высоўваюць і іншыя „довады“, але ўсе яны таксама ня грунтоўны, як і толькі што пералічаныя.

Магчымасьці для фізычнага ўзмацненьня, загартаваньня, у нашай школе ёсьць.

Было-б толькі жаданьне!

Алесь

Сакратар абяцае

Калектыў ЛКСМ на пэдфаку—калектыў як трэба быць. А ў калектыве ўсё калектыўнае—як у працы, так і ў яе асьвятленьні.

Так і абяцаў паважаны сакратар (яшчэ за паўтара месяцы!) асьвятліць у часоп. „Шлях Студ.“ жыцьцё і выхаваньне новых выхавальнікаў і працаўнікоў.

Але „абяцанка—цацанка“... Паабяцаў, і для сакратара хопіць... На тое ён і сакратар, каб да яго ня было прэтэнзіяў. І каму толькі чаго сакратар не абяцае, а выконваць—агульная справа.

Так, агульная справа, і замест таго, каб абяцаць,—ці ня лепш было-б арганізаваць гэтую справу? У сакратара-ж і ініцыятыва, і калектыў на дапамогу да яе, і „лейцы“ ў руках. . . .

. . . .

Няведама, ці так ці не была справа, але ў рэшце—калектыў пэдфакаўскі на старонках часопісі ня высьветлен; абяцае сэкратар: у наступным нумары...

Ну, што-ж, пачакаем. Кажуць (народная мудрасьць, яна, брат, ого!), што абяцанага тры гады чакаюць.

---

[1]) У наступным № 6 будзе зьмешчана сыстэма 5-ці альбо 10-ці мінутнай „зарадкі“.

Гарэлік і Панкоў

Моманты з працы яч. Осоавіахіму

Задачы вайсковае падрыхтоўкі студэнцтва праз увязку вайскова-акадэмічнай працы факультэтаў з практычнай працай гурткоў Осоавіахіму ў нашым унівэрсытэце вырашаны.

На сёньняшні дзень ячэйка налічвае ўжо 974 чал. Уся вайсковая культурна-асьветная праца праводзіцца праз гурткі, якія падзяляюцца: на стралковыя (на кожным факультэце), вайскова-хэмічныя, навуковы (на пэдфаку) і хэматрад (пры агульным бюро і на рабфаку).

У гуртках праводзіцца азнаямленьне з атрутнымі газамі, іх нэйтралізацыяй, газасховамі і іх будаваньнем, і г. д. (плянэрн., сувязь і інш.) Заняткі ў гуртках праводзяцца па праграме, распрацаванай у пачатку года. Заняткі гурткоў праводзяцца сыстэматычна, але наведваюць іх ня вельмі акуратна (у сярэднім—да 50%).

Дзякуючы зацікаўленасьці з боку большай часткі акуратна наведваючых сяброў, праца некаторых гурткоў пастаўлена добра, асабліва плянэрнага гуртка, каторы мае майстэрню з неабходнымі прыладамі і будуе плянэр ды мадэль аэрапляну, якія і будуць зараз скончаны.

На кожным факультэце працуюць вайсковыя куткі, якія апрача паглыбленьня вайсковых ведаў, праз арганізаваны даведачны стол даюць і розныя даведкі па вайсковых пытаньнях і па пытаньнях працы ячэек Осоавіахіму.

Ячэйка падрыхтавала кадр інструктароў, якія ўзяты на вучот Цэнтр. Саветам і пасылаюцца ў часе вакацый на вёскі і акругі для ўзмацненьня там працы. За гэты час у падшэфных вёсках арганізаваны 2 ячэйкі Осоавіахіму, якія маюць 72 сяброў. Арганізаваны два стралковыя гурткі і два стрэльбішчы (тыры). Вызначаны кіраўнікі і паслана літаратура.

Галоўныя недахопы ў працы ячэйкі—гэта: слабое наведваньне заняткаў і адсутнасьць дысцыпліны. Праз гэта заняткі часам праводзяцца слаба, або зусім зрываюцца. Слабая актыўнасьць факультэцкіх ячэек перашкаджае наладзіць плянамерную працу. Так, напрыклад, кампанія перавыбараў бюро была сарвана, таму што ніяк не ўдалося сабраць сяброў ні на водным факультэце, дзякуючы чаму перавыбары бюро не адбыліся і да гэтага часу.

Гэтыя і іншыя недахопы можна зьнішчыць пры сьвядомых, вайскова-актыўных адносінах да працы і пры падтрыманьні гэтае працы з боку ўсяе масы студэнцтва.

Т. Гурвіч

На першым месцы... з канца

(Некаторыя вынікі Усебеларускіх стралковых спаборніцтваў)

Да 10-ці гадовага юбілею Чырвонай арміі ЦБ Пралетстуду Беларусі наладзіла Ўсебеларускія стралковыя студэнцкія спаборніцтвы.

Што гавораць нам вынікі гэтых спаборніцтваў?

Стралковы спорт, ня гледзячы на асаблівую зацікаўленасьць значнай часткі студэнцтва, у навучальных установах не стаіць на адпаведнай вышыні. Стралковая справа не арганізавана належным чынам, стралковыя гурткі пакуль яшчэ больш займаюцца „тэорыяй", замест таго, каб выконваць сваю непасрэдную і першачарговую задачу—практыкавацца ў страляньні. Мы назіраем такія зьявы, што студэнт зьяўляецца на заняткі стралковага гуртку толькі тады, калі яму ў рукі даюць вінтоўку і кулі, гэтым-жа тлумачыцца той факт, што сярод усіх гурткоў вайсковых ведаў першае і пачэснае месца займаюць стралковыя. Аднак, студэнцкія арганізацыі не зьвярнулі ў гэты бок яшчэ ўвагі,—стралковыя гурткі пакуль на задворках.

Усебеларускімі студэнцкімі спаборніцтвамі ахоплена каля 700 студэнтаў; па навучальных установах, якія праводзілі гэтыя спаборніцтвы, удзельнікі складаюць у сярэднім 10—12% ад агульнага ліку студэнцтва. Гэта вельмі і вельмі мала, асабліва калі ўзяць пад увагу, што некаторыя навучальныя ўстановы аказаліся зусім непадрыхтаванымі і ня бралі ўдзелу ў спаборніцтвах.

Камуністычны У-т імя Леніна і БДУ, што да абхопу студэнцтва стралковымі спаборніцтвамі, прадстаўляюць сабою значнае выключэньне з ліку іншых навучальных устаноў; абодва знаходзяцца на процілеглых полюсах. Камвуз ідзе першы і мае звыш 86% студэнцтва—удзельнікаў спаборніцтваў (ня бралі ўдзелу толькі хворыя і нябытныя ў Менску) БДУ ідзе таксама першым, але з канца. Спаборніцтвамі ахоплена фактычна менш 1% студэнцтва.

У першых радох па якасьці стральбы аказаўся Бел. Дзярж. Вэтэрынарны Інстытут у Віцебску; мы маем там 100% пападаньня і 46 пунктаў у сярэднім на кожнага ўдзельніка. У мурох Віцебскага Вэт. Інстытуту аказаўся лепшы студэнт-стралок БССР, які выбіў 78 пунктаў з 100 магчымых пры дыстанцыі 50 мэтраў - Фёдараў Мікола. На другое месца ў спаборніцтвах вышаў таксама студэнт Вэтэрынарнага Інстытуту т. Чарпіла, які выбіў пры тых-жа ўмовах 77 ачок, і 3-ае месца заняў студэнт Фізыка-Матэматычнага аддзяленьня Пэдфаку БДУ тав. Галыцкі-Цьвірко, заваяваўшы сабе 76 ачок. Сярод жанчын, якія, між іншым, па БДУ зусім ня бралі ўдзелу, трэба адзначыць студэнтку Менскага Белпэдтэхнікуму Казак Ліду—35 пунктаў на 50 магчымых пры той-жа дыстанцыі.

Чаму Бел. Дзярж. Унівэрсытэт, найбуйнейшая Вышэйшая Навучальная Установа БССР, аказаўся як калектыў на апошнім месцы? Чаму на Ўсебеларускім конкурсе бралі ўдзел усяго 26 асоб і, нават, у тым ліку

1 ня студэнт, ня гледзячы на тое, што спаборніцтвы былі выключна студэнцкія?

Адказ вельмі просты... У БДУ навакол гэтага, маючага асабліва важнае значэньне, мерапрыемства ня было створана грамадзкае думкі студэнцтва, ня было нават абвесткі аб спаборніцтве, якое, падкрэсьліваем, было наладжана з прычыны юбілею Чырвонае Арміі. Мы ўпэўнены, што маса студэнцтва і цяпер ня ведае—дзе, калі і сярод каго праводзіўся гэты баявы агляд. Разам з гэтым трэба падкрэсьліць, што спаборніцтвы праводзіліся ў надзвычайна цяжкіх умовах. Студэнцкія стрэльбішчы (тыры) ня былі прыстасаваны да ўмоваў конкурсу,—прыходзілася страляць пад адкрытым небам. Мы маем шэраг паведамленьняў, што прыходзілася страляць пры 10 і нават 15 градусах марозу, пры бакавым ветры, але ўсё-ж стралялі, каб праверыць свае веды.

Наогул, вынікі спаборніцтваў сьведчаць, што студэнцтва ў стралковыя гурткі ўцягнена слаба, што стрэльбішчы нашы часьцей знаходзяцца пад замком, чым працуюць пры належным удзеле студэнцтва. Гэты від ваенізацыі трэба пашырыць.

Неабходна таксама лепш наладзіць працу і самых стралковых гурткоў, каб ня было такіх выпадкаў, як, напрыклад, у нас у БДУ, калі сябра стралковага гуртку ў м-ц атрымлівае для стральбы 8 - 9 патронаў. Пры гэткай „актыўнасьці" меткім стралком ня будзеш, а быць ім для пралетарскага студэнцтва—доўг, задача і абавязак.

Зэт

Наша баявая падрыхтоўка

(Хэмічны атрад БДУ)

Трэба прызнацца адразу, што стан нашай баявой падрыхтоўкі ў хэматрадзе зусім не найлепшы. Прычыны гэтага: заняткі бываюць рэдка і даюць нам вельмі мала ведаў як тэорэтычных, так і практычных. Страляем мы таксама рэдка. Можна сказаць зусім пэўна, што спраўна валадаць вінтоўкай, некалькі гадзін пабыць у процігазавай масцы, даць першую дапамогу атручанаму газам – усё гэта зрабіць могуць далёка ня ўсе члены хэматраду. Прычына—слабая трэніроўка.

Дзеля гэтага і ўзьнікаюць сур'ёзныя запытаньні – а ці здолеем мы абараніць у патрэбе ад газавай атакі сябе і другіх? А ў тым, што такая патрэба можа быць—прыходзіцца спадзявацца ў такі неспакойны час, як наш. Асабліва калі прыпомніць, што жывем мы ў прыгранічнай паласе.

Ці можна спадзявацца на тое, што пры першай газавай атацы наш хэматрад БДУ не пакажа сваю поўную бязраднасьць? Калі мяркаваць паводле стану нашае агульнае падрыхтоўкі—не, ня можна.

Няхай мне супярэчаць (а такія, напэўна, знойдуцца), але супярэчаньні застануцца на словах, на справе-ж—мы не падрыхтаваны.

Вывад: ячэйка Осоавіяхіму БДУ, разам з нашым ваенным кіраўніком, павінны зьвярнуць асаблівую ўвагу на хэмічную і агульна-баявую падрыхтоўку нашага хэматраду, не адкладаючы гэтае справы на доўгі час.

В. Гітліц і С. Малінін

Пра новыя формы культ-масавай працы

Сядзім ды сядзім

На лекцыях мы сядзім! На сэмінарах—сядзім! У лябараторыях—сядзім... Мы сядзім у бібліатэках, аўдыторыях, габінэтах; нават у перарывах вялізная маса студэнтаў сядзіць!

Гэтак з вучобаю... А грамадзкасьць?—Сядзім на сходах, сядзім у камісіях; пасяджэньне—самае ходкае слова.

І ў часе вучобы і ў часе грамадзкае працы—мы задыхаемся, седзячы ў чатырох сьценах.

Як-жа праходзіць наш вольны час?

Вечар, даклад, дыспут, шахматы, кіно вядуць нас пад столь знаёмых калідораў, пакояў, залі...

І мы ізноў сядзім у атмасфэры ўласных выпараў.

І ня дзіўна пасьля гэтага, што сярод нас такі вялікі процант хворых, слабых, нэўрастэнікаў; падлічыць-жа бязьдзеяльных, напаўсонных, апатычных ніхто яшчэ і не спрабаваў.

Гэтая бесперарыўная сідня ёсьць бясспрэчная прычына профэсыйных хвароб студэнцтва.

Пераацэнка вартасьцяй

Неабходна перабудаваць сыстэму нашай культ-масавай працы.

Мы можам культ. абслугоўваць студэнцтва ў чатырых сьценах будынку; тут у нас ёсьць практыка, кадр працаўнікоў, мэтады і формы працы; гэтым увесь час займаецца нашая грамадзкасьць.

Заданьне культ-адпачынку студэнта—нэйтралізаваць тыя профшкоднасьці, што ляжаць у аснове ягонае працы.

Арганізаваць студэнцтва на вуліцы, у полі, за горадам, у лесе пад адкрытым небам і прамяністым сонцам, прымусіць яго рухацца, глыбока дыхаць, накапляць сілу, здароўе, бадзёрасьць, энэргію.

Трэба ўзьняць жыцьцёвы тонус студэнцтва;—вось заданьне, якое стаіць перад стударганізацыямі. Гэтага ў нас яшчэ няма! У пляне палітасьветы Выканбюро, § аб мясцовым турызьме бясслаўна загінуў не дачакаўшыся свайго ажыцьцяўленьня.

Нават такія арганізацыі, як спорт і ОСО, не выяўляюць у гэтым кірунку патрэбнай актыўнасьці. Калі і былі паасобныя спробы (вылазкі на лыжах, мерапрыемствы юнсэкцыі, як напр., катаньне на лодках), усе яны яшчэ абсалютна не ўвайшлі ў наш быт і ў ніякай ступені не зьяўляюцца вагаром нашай культмасавай працы.

Акрамя вялікай карысьці ў сэнсе аздараўленьня студэнцтва, прапанована новае зьвяно масавае культурнае працы ў той-жа меры ажывіць ды павялічыць каштоўнасьць і зацікаўленасьць да ўсіх форм гэтае працы, ствараючы навакол іх новую сьвежую атмасфэру.

Шырокія пэрспэктывы...

У „Комсомольской Правде“ 26/I-27 г. мы чытаем аб жыцьці рабочай моладзі захаду:

„Рабочая моладзь пакідае горад ня толькі ў дні канікул. Кожны тыдзень па суботах пасьля працы, ці ў нядзелю раніцай дзесяткі тысяч моладзі з сваімі „рукзакамі“ едуць цягніком, на вэлёсыпэдах, на чаўнох, ці проста пехатой ў аколіцы Бэрліна. Гэтаму масаваму ўцяканьню з гораду, амаль ня ў сілах перашкодзіць ні дождж, ні сьнег, ні холад, ні голад...“

У гэтыя дні, звычайна чопарныя вакзалы ажыўляюцца: ...„дарослыя рабочыя, моладзь, дзяўчаты прыяжджаюць і ад'яжджаюць. Кожную хвіліну цягнікі вывозяць з вакзалу тысячы рабочых“ („Комс. Пр.“ 13/I—27 г.).

Але гэта яшчэ ня ўсё.

Чытальні, шахматы, гутаркі, пасяджэньні розных арганізацый і другія моманты грамадзкага жыцьця амаль заўсёды, адбываюцца пад адкрытым небам, на вольным паветры, часамі нават, заняткі гурткоў і палітшкол у сьвяточныя дні, заграніцай (Нямеччына), выносяцца далёка за межы абрыдлага гораду. Гэта ўвайшло ў быт, у кроў рабочай моладзі захаду. У нас у СССР, пры агульным вялізным размаху культмасавай працы, яшчэ далёка ня ўсюды яна зьвязана з паветрам, прыродай і здароўем, гэтым бадзёрым, радасным асяродзьдзем, якое рассоўвае звычайныя, штодзённыя рамкі.

Праўда, вялікага разьвіцьця дасягнуў турызм і гульні на паветры, загароднія пагулянкі, паходы; але на вялікі жаль, нават і ў гэтым напрамку, мы яшчэ не выперадзілі нашых юных таварышоў—піонэраў, якія ідуць далёка наперадзе.

Моладзь не ацаніла яшчэ тае вялікае карысьці, якую абяцае нам прырода.

Мы—студэнты

Ніколі ня позна вучыцца...

Зіму мы „праспалі“, нельга праспаць вясну і будучы год!

Выкарыстаць вялізную, каштоўную практыку ў справе пабудоўкі гэтай новай формы культ-масавай працы, практыку, што накапіла рабочая моладзь захаду; даведацца, што ў гэтым напрамку робіцца і зроблена рознымі арганізацыямі ў нашым Саюзе; неадкладна склікаць пры Выканбюро, ці ЦБ пралетстуда шырокі сход студэнцтва для сур'ёзнага абгаварэньня пастаўленага пытаньня, падняць навокал яго грамадзкую думку:—вось што мы павінны зрабіць зараз-жа.

ВУЧЭБНАЕ ЖЫЦЬЦЁ

І. Э.

Мэтодыка залікаў

Другі ўжо год мы ўсё разважаем над пытаньнем: як устанавіць праверку якасьці вучобы, якім павінен быць залік, каб ён перастаў быць лётарэяй, каб выявілася ня толькі „натасканность“, але і веды.

Падамо некалькі ілюстрацый залікаў, якім ён часта бывае. Група студэнтаў здае залік. Тут можна пачуць, што першы хто здае,—заўсёды „праходзіць“, або заўсёды „садзіцца“. Калі ў прафэсара куткі губ апушчаны—будзе масавая „пасадка“. Студэнт N рыхтаваў адзін дзень і здаў, бо бойка глядзеў у вочы прафэсару і вывучыў яго пытаньні. Другі, NN сядзеў над кнігамі, і зрэзаўся таму, што па характару ён чалавек палахлівы і адказвае запінаючыся. Кажуць, што павінен быць пэўны процант „пасадак“. І шмат-шмат яшчэ можа расказаць студэнт у якога ў заліковай кніжцы 40-50 запісаў.

Усё гэта гаворыць за тое, што самы мэтод залікаў студэнтамі не паважаецца: яны выконваюць гэта, як фармальную павіннасьць. І ёсьць шэраг вельмі добрых студэнтаў для якіх самы залік, а не падрыхтоўка да яго, каштуе шмат здароўя.

Шукаць карэньняў гэтага выключна ў экзаменатары нельга. Прафэсары самі адмоўна адносяцца да такога мэтаду праверкі і лічаць яго нездавальняючым.

Ніхто ня будзе пярэчыць, што настрой экзаменатара перадаецца студэнту і ад гэтага ў большасьці залежыць залік (мы маем на ўвазе падрыхтаванага студэнта). І калі „настрой“ бывае рэдка, то „асабсвыя якасьці“ заўсёды нязьменныя.

Як прыклад „асабовых якасьцяй“ возьмем прафэсара Мэдфаку Б., які на заліку вымагае, каб студэнт думаў у літэральным сэнсе слова так, як думае ён сам, каб сымптомы пералічаліся ў тым парадку, як ён хоча, каб прыводзіліся тыя ж параўнаньні, якія ён сам прыводзіць, будзь яны нават і далёка не дасьціпны. Пытаньне прафэсара тут можа нагадаць армянскую загадку: „што такое, калі хворы нічога ня чуе, а лекар нічога ня бачыць?“ І ў дадатак да ўсяго, калі студэнт памыляецца, ідзе грознае папярэджаньне: „Вы ўжо топіцеся... Вы ўжо ўтапіліся“...

Ня дзіва калі ўсе адмоўныя бакі заліку, пералічаныя вышэй, сустракаюцца пры здачы прадмету, які выкладаецца праф. Б. І мы ня зьдзівімся, калі студэнты запатрабуюць здачы заліку ў прысутнасьці прадстаўніка дэканату [1]).

Мы ўсё гэта абгрунтоўваем на фактах, якія здарыліся з студэнтамі, што лічацца лепшымі на курсе. Бо ніхто ня скажа, напрыклад, пра экзамен у праф. Т., што „студэнт зрэзаўся, бо яго зрэзаў прафэсар“, ня гледзячы на тое, што % „пасадкі“ ў апошняга параўнаўча вялікі. Наадварот, студэнт, студэнт які „сеў“ нават некалькі раз, усё-ж з некаторым здавальненьнем успамінае экзамен у праф. Т.

---

[1]) Наша дапушчэньне спраўдзілася: 6/IV—студэнты мэдфаку трымалі залік у проф. Б. пры камісіі.

Было-б зусім лішнім падаваць яшчэ далейшыя прыклады. Яны ўсім нам добра вядомы і кожны з нас можа аб іх шмат чаго расказаць.

Але як-жа падыйсьці да вырашэньня пытаньня, вострасьць якога мы адчуваем на кожным кроку.

Ніхто ня ўздумае пярэчыць, што праверка ведаў неабходна. А. Фортунатаў, яшчэ ў 1916 г. артыкуле: „О контроле студенческих занятий в высшей школе“—кажа:

„Представители государственных и общественных учреждений в праве требовать отчета о деятельности тех школ, которые устраиваются на народные средства. Государство и общественные учреждения *обязаны* требовать такого отчета. Не исключается другой мотив контроля—значения его для самой школы, для преподавателя и учащихся в ней“.

Падыходзячы да пытаньня аб мэтадзе кантролю А. Фортунатаў паказвае: „Контроль студенческих занятий может быть ограничен оценкой тех исследований, которые студент исполняет как активный деятель науки. В оценке студенческих работ и работ представляемых признанными членами академии наук, нам не видится никакой существенной разницы“.

„Мы ждем от оценки,—кажа ён далей,—ответа только на один вопрос: была иль не была в данном случае научная работа. Если научная работа была, мы считаем себя вправе засвидетельствовать об этом. Свидетельство, если хотите, можете назвать „зачетом“, совокупность зачетов составит то, что именуют „дипломом“ или „аттестатом“.

Выходзячы з нашай сапраўднасьці і, магчыма, з студэнцкай сьціпласьці, мы ня можам поўнасьцю далучыцца да пагляду цытаванага аўтара аб працы студэнта ў вышэйшай школе, як аб навуковай працы. Нам думаецца, што кантроль павінен высьвятліць, ці ўявіў сабе студэнт асноўныя элементы дысцыплін вывучаемых у вышэйшай школе, ці атрымаў ён навуковую адукацыю, і ці ўладае ён мэтадамі для далейшае дзейнасьці. І гэты кантроль сябе апраўдае, калі будзе ўведзена ў залік сыстэма тэстаў, задач, пісьмовых прац, выконваньне практычных заданьняў.

Пытаньне аб тым, як гэта зрабіць, што з сябе павінны выявіць гэтыя тэсты і як яны павінны праводзіцца—пытаньне спэцыяльнае і да яго мы вярнемся ў наступным нумары часопісі.

Паўтараем—пытаньне аб заліках—пытаньне хворае. Студэнты і прафэсура павінны знайсьці мэтазгодны мэтад праверкі ведаў. І аб гэтых мэтадах варта пагаварыць на старонках часопісі.

С. Радкевіч

Аб рабоце навуковых гурткоў

(Да вынікаў першай Усесаюзнай канфэрэнцыі па рабоце навукова-тэхнічных гурткоў)

У гэтым артыкуле мы ня ставім сваёй задачай высьвятленьне стану і працы навуковых гурткоў БДУ; аб гэтым мы будзем пісаць у наступны раз. Цяпер мы лічым за неабходнае выясьніць агульны напрамак у працы гурткоў і пагутарыць аб тых прынцыповых зьменах у арганізацыйнай іх пабудове, якія вынікаюць з пастаноў I Усесаюзнай канфэрэнцыі па рабоце навукова-тэхнічных гурткоў (20—26 сьнежня 1927 году). Агульны напрамак працы, яе практычная ўстаноўка, павінны выходзіць з тых задач і мэт, якія ставяцца перад навуковымі гурткамі. Гэтыя задачы і мэты можна прывесьці, з большага, да 2-х грунтоўных момантаў, калі разглядаць у сумарным парадку; пры дэтальным разглядзе мы можам налічыць да 10 паасобных момантаў—задач.

Асноўнай задачай, на грунце якой і павінны працаваць гурткі, ёсьць задача—даць магчымасьць студэнцтву дапоўніць свае акадэмічныя веды праз паглыбленае вывучэньне той ці іншай галіны, альбо тых паасобных пытаньняў навукі, як тэорэтычнага, так і практычнага характару, якія найбольш цікавяць таго ці іншага студэнта.

Гэтаю задачай і павінна вызначацца мэтавая ўстаноўка ў працы кожнага навуковага гуртка.

Другім момантам—задачаю, якая ставіцца перад кожным навуковым гуртком, незалежна ад таго, па якой галіне навукі ён працуе, ёсьць унядрэньне, укараненьне ў сяброх гуртку матар'ялістычнага сьветагляду. Гурток, дзе навуковае выхаваньне пабудавана на мэтадах дыялектычнага матар'ялізму, павінен навучыць сваіх сяброў карыстацца гэтым мэтадам, як пры падыходзе да вывучэньня таго ці іншага тэорэтычнага пытаньня навукі, так і пры практычнай працы, і, урэшце, пры ўвязцы тэорыі з практыкай.

З гэтых асноўных момантаў выплывае шэраг задач больш практычнага зьместу, з якіх мы пакажам толькі на тры. Навука, як мы ведаем, не стаіць на адным месцы, а ідзе наперад; дзеля гэтага азнаямленьне студэнцтва з апошнімі найнавейшымі дасягненьнямі навукі і тэхнікі зьяўляецца досыць важнай задачай работы гурткоў. Праца па выкананьню навучальных плянаў часта не дае магчымасьці студэнтам набыць навыкі ў самастойнай навукова-дасьледчай працы, вось чаму навучаньне студэнтаў гэтым навыкам павінна займаць належнае месца ў працы гурткоў. 3-ці момант зьвязваецца з задачай вылучэньня з пралетарскіх кадраў студэнцтва кандыдатаў у навуковыя працаўнікі. Лепшым месцам для выяўленьня лепшых т. т., як з боку іх навуковай, так і з боку грамадзкай каштоўнасьці, могуць і павінны быць навуковыя гурткі.

Гэтымі асноўнымі задачамі да некаторай ступені вызначаюцца і арганізацыйныя прынцыпы гурткоў. Гурткі зьяўляюцца дабраахвотнай арганізацыяй; дзеля гэтага кожны студэнт які лічыць, што гурток ня будзе

яму перашкаджаць выконваць навучальны плян, можа быць сябром гуртка; з сказанага таксама вынікае і тое, што ў сэнсе арганізацыйным ніякай розьніцы, ніякіх рагатак паміж студэнтамі старэйшых і малодшых курсаў быць не павінна. Адсюль зразумела, што курсавы прынцып, які ў нас пакладзены ў васнову арганізацыі гурткоў, мусіць быць адкінены. Гэтае пытаньне на Усесаюзнай канфэрэнцыі асаблівых спрэчак ня выклікала і курсавы прынцып быў прызнаны неправільным.

Другі прынцып арганізацыі гурткоў у нас, а таксама і ў значнай колькасьці іншых ВНУ,—гэта прынцып прадметны. Выходзячы з гэтага прынцыпу ў нас былі гурткі: батанічны, хірургічны, матэматычны і г. д. Гурткі пабудаваныя на гэтым прынцыпе абхапілі сваёй працай усіх студэнтаў, жадаючых вывучаць даную галіну навукі, на якой будаваўся гурток.

Адмоўным бокам гэтай пабудовы зьяўляецца тое, што на адным факультэце можа быць некалькі дзесяткаў гурткоў, а калі возьмем ВНУ цалкам, дык лічба гурткоў можа дасягнуць да 100 (у Сельска-Гаспадарчай акадэміі ў Маскве налічвалася больш за 90 гурткоў). Такая колькасьць гурткоў, зразумела, не дае магчымасьці студэнцкім арганізацыям кіраваць іх працай. Навуковыя гурткі справа маладая, справа новая і без належнага кіраўніцтва іх працай мы ня толькі ня зможам атрымаць ад іх карысьці, а ў некаторых выпадках нават можам падрыхтаваць у гуртках людзей мала карысных, альбо нават і варожых.

Новы прынцып пабудовы гурткоў—прынцып факультэцкі, які пасьля доўгіх і гарачых спрэчак і быў прынят на канфэрэнцыі. Па гэтым прынцыпе мы будзем мець на факультэце 1 гурток, на чале якога будзе стаяць Праўленьне гуртка. Гурток у сваю чаргу, будзе разьбівацца на шэраг сэкцый паводле прадметнага прынцыпу; сэкцыя можа мець таксама сэмінары. Пабудова гурткоў па факультэцкім прынцыпе дасьць магчымасьць сканцэнтраваць кіраўніцтва ў праўленьні гуртка, што ў сваю чаргу, зьявіцца найлепшай гарантыяй таго, што праца гурткоў будзеісьці па правільным шляху.

Праўда, на тых факультэтах, дзе ёсьць некалькі аддзяленьняў, напрыклад Пэдфак, перабудаваць гурткі паводле факультэцкага прынцыпу цяпер будзе надзвычайна цяжка і тут, магчыма, прыдзецца часова будаваць гурткі па аддзяленьнях, альбо, найхутчэй, на 2-х сумежных аддзяленьнях.

Пытаньне аб прынцыпах арганізацыйнай пабудовы навуковых гурткоў надзвычайна сур'ёзнае і вымагае дэтальнага папярэдняга абгаварэньня. Мы лічым, што ў гэтым годзе нашы гурткі павінны закончыць сваю працу пры тэй пабудове, якая ў нас існавала дагэтуль і што толькі з наступнага навучальнага году трэба будзе прыступіць да перабудовы гурткоў паводле новага факультэцкага прынцыпу.

П. Я.

Тое-сёе пра фізыку

Фізыка—навука, у першую чаргу, экспэрымэнтальная; увесь зьмест яе, галоўным чынам, грунтуецца на досьледзе. Значыць, пры вывучэньні фізыкі досьлед павінен заняць першае месца. У нас-жа чытаюцца лекцыі фізыкі з дэманстраваньнем толькі некаторых досьледаў, часта няўдалых і заўсёды без актыўнага ўдзелу студэнтаў. Студэнты на лекцыях зьяўляюцца толькі пасыўнымі гледачамі. Да прыладаў нельга даткнуцца—ніхто, апрача лябарантаў і прафэсуры, ня мае права рабіць фізычных досьледаў.

Адбываць лябараторны практыкум—ці то на моцы рэжыму эканоміі, ці то з стратэгічных або палітычных меркаваньняў,—студэнтам не даводзіцца. Лічыцца, што будзе больш правільна выпусьціць дылетанта-настаўніка фізыкі, чым даць яму магчымасьць практычна працаваць па курсу фізыкі і навучыцца ўмела ставіць досьледы.

Фізычнага практыкуму, значыць, няма. Студэнтаў пацяшаюць тым, што яны магчымуць азнаёміцца (зьвярніце увагу: толькі азнаёміцца!) з фізычнымі прыладамі і пастаноўкай досьледаў тады, калі яны будуць адбываць практыкум мэтодыкі фізыкі. Але дарма! На мэтадычным практыкуме студэнт навучаецца толькі гнуць шкляныя трубкі, ды паліць гаручы газ. Праўда, студэнту больш і ня трэба, бо ўсе досьледы элемэнтарнай фізыкі ён павінен быў прарабіць у сярэдняй школе. Ну, а калі якая-небудзь частка, хоць-бы процантаў сто, студэнтаў і не працавалі практычна, альбо нават і ня бачылі досьледаў пры вывучэньні фізыкі ў сярэдняй школе, дык гэта—глупства і, значыць, уводзіць фізычны практыкум, без якога, з нашага погляду, амаль нельга абыйсьціся, ёсьць, з погляду другіх, лішняя роскаш.

І выходзіць, што фізыка з навукі дасьледчай абернена ў нас у мэтафізыку, у схолястыку, бо ад пачатку і да канца яна праходзіцца толькі на „павер“ ды „ўяві“.

Падрыхтаваны, такім чынам, толькі верыць, а не дасьледваць, выпушчаецца студэнт на практычную дзейнасьць выкладчыка фізыкі бязрадны і не ўяўляючы,—як узяцца за пастаноўку выкладаньня фізыкі, як наладзіць фізычны габінэт. Гэта, бясспрэчна, грунтоўны недахоп, які адбіваецца на ўсёй далейшай працы. Каб унікнуць гэтага—трэба абавязкова арганізаваць фізычны практыкум. Студэнт-фізматавец павінен самастойна практычна працаваць па курсу фізыкі, працаваць як належыць, у лябараторыі.

Фізычная лябараторыя павінна быць адчынена для студэнтаў ня менш як на тры гадзіны ў дзень, і ня раз у тыдзень, а штодзенна; неабходна даць студэнту магчымасьць працаваць і выканаць у абавязковым парадку некаторы мінімум заданьняў.

Практычныя заняткі радыё-тэхнікай зьяўляюцца толькі фармальным бокам справы; гэта ёсьць практычная праца толькі на паперы, бо за адзін раз на два тыдні нельга выканаць ня толькі задачу, але нават і разглядзець усё як-сьлед.

Да таго часу пакуль не ўвядуць абавязковы фізычны практыкум, пэдфак будзе выпушчаць пэдагогаў „ляўшою на абедзьве нагі“.

Шустэрман

Пытаньні акадэмпрацы на Правгасе

Асноўным стрыжнем акадэмічнага жыцьця факультэту, побач з пытаньнямі навучальнага пляну, былі пытаньні навуковых гурткоў і студэнцкае практыкі.

На пачатку бягучага навуч. году Прафком арганізаваў 3 гурткі: грамадзянскага права, таваразнаўства, палітэкономіі. Практыка працы гурткоў паказала, што яны сябе апраўдалі, і ў другім паўгодзьдзі мы маем яшчэ адзін гурток—рахунковых навук. Даволі моцна перашкаджае працы недаацэнка часткаю студэнцтва значэньня гурткоў. Некаторыя студэнты спачатку запісваюцца ў гурток, займаюць месца, а пасьля перастаюць і наведваць, замінаючы толькі працаваць другім, якія-б хацелі працаваць сур'ёзна. Прафком змагаецца з такімі зьявамі праз выключэньне з гурткоў тых, хто не наведвае заняткаў і не працуе актыўна.

Мэтады заняткаў гурткоў былі розныя; змагаліся паміж сабою мэтад дакладаў і мэтад гутарак, аднак, практыка працы гурткоў і думкі ўдзельнікаў гэтае працы сьведчаць на большую карысьць мэтаду дакладаў. Згодна з гэтым Прафком запрапанаваў усім гурткам перайсьці на сыстэму дакладаў.

Пытаньне вытворчай практыкі стаіць надта востра. Наш факультэт малады, і студэнтам 3-га курсу прыходзіцца на сваіх плячох выносіць увесь цяжар зьвязаны з вырашэньнем гэтага пытаньня. Да гэтага часу ўдалося наладзіць практыку толькі для студэнтаў аддзяленьня права. Што да аддзяленьня эканомікі, дык пытаньне яшчэ ня вырашана, ня гледзячы на ўсе высілкі дэканату і прафкому.

На праўным аддзяленьні практыка праводзіцца па двух цыклях—права грамадзянскае і права крымінальнае; згодна з гэтым падзелены і студэнты пры накіраваньні іх на практыку пры установах.

Канфэрэнцыі практыкантаў выявілі рад недахопаў у пастаноўцы справы. Кіраўніцтва практыкай было вельмі слабое, як з боку дэканату, так і з боку прафэсуры; згэтуль брала свой пачатак і індыфэрэнтнасьць самых устаноў, дзе працуюць студэнты. Некаторыя установы адносіліся вельмі няўважна да студэнтаў—напр., даручалі ім „адказную працу"—пісаць позвы, не даючы ніякай іншай. Зразумела, што апроч дарэмнай страты часу, такая практыка нічога студэнту не давала.

Прафком саюзу Савгандальслужачых у справе практыкі сьцьвярдзіў, што 1) кіраўніцтва студэнцтвам ня было, 2) кантрольныя лісты сябе не апраўдалі, 3) канфэрэнцый практыкантаў было мала. Бяручы гэта пад увагу, прафком паставіў перад дэканатам пытаньне аб замене унівэрсытэцкага кіраваньня практыкаю,—кіраваньнем з цэнтральных судовых устаноў. Гэтай мерай можна было-б зьнішчыць халатнасьць, якую выяўляе да пытаньняў студэнцкае практыкі цэлы шэраг судовых працаўнікоў. Такое кіраваньне, аднак, не павінна адбывацца бяз удзелу загадчыка катэдры. Існуючыя цяпер кантрольныя лісты і штодзеньнікі павінны быць заменены новымі, больш дасканалымі формамі кантролю.

НАВУКОВЫ АДДЗЕЛ

И. М. Голуб

Диалектика вверх ногами

(по поводу ст. Е. Ш. см. журнал „Шлях студ." № 1).

В журнале „Шлях студэнцтва" № 1 напечатана ст. Е. Ш. „К вопросу о диалектике". Остановимся вкратце на некоторых положениях, выдвигаемых автором.

Ответом на гносеологическую проблему, на вопрос об отношении мышления к бытию, „я" к „не-я", мы ставим себя в определенный философский лагерь: материалистов, или идеалистов (если не говорить об эклектиках).

Для идеалиста первичным является сознание; внешний мир есть функция сознания, производное от него; короче, сознание определяет бытие, „без суб'екта нет об'екта".

Для материалиста внешний мир—есть об'ективно существующая реальность, не зависящая от существования воспринимающего суб'екта, существующая вне и независимо от сознания. Сознание есть функция высоко-организованной материи и определяется об'ективным бытием.

Т. Е. Ш. дает, бесспорно, идеалистическую концепцию познания. Он пишет: „сущность суб'екта заключается не в созерцании об'екта, а в его творении, из „ничто" об'ект становится „нечто" лишь в определении"...

Итак, мы узнали, что суб'ект творит об'ект; существование об'екта зависит от творческой мыслительной деятельности суб'екта, только благодаря этой деятельности об'ект из „ничто" становится „нечто".

Во-вторых, об'ект оказывается только логической категорией, логической конструкцией. „Сущность об'екта заключается в том, что *он есть определение*, т. е., известное единство—многообразие". (Курсив наш. И. Г.).

„Нет об'екта без суб'екта—твердят за ним (Беркли. И. Г.) в один голос все идеалисты, начиная с Канта и Фихте и кончая Авенриусом и его последователями"—пишет Деборин (введение в филос. диалектическ. материал., стр. 117).

„Сущность суб'екта заключается не в созерцании об'екта, а в его творении"—вторит тов. Е. Ш.

„Все они (идеалисты. И. Г.) придерживаются того мнения, что мир определяется и „поддерживается" суб'ектом, бытие мышлением, что наши представления тождественны с предметами". (Деборин там же стр. 118).

Т. Е. Ш. целиком стоит на такой точке зрения: ведь, по его мнению, кроме определений ничего не существует, это есть „единственная действительность, помимо которой невозможна никакая иная реальность".

„Гносеологическая проблема—пишет далее Е. Ш.—над разрешением которой билось столько философских течений, была решена уничтожением этой проблемы". И дальше поясняет, как произошло это уничтожение: „если об'ект дан целостно в опыте, и его возможность, как об'екта, заключается в возможности его определения, то гносеологический

вопрос о том как дан об'ект суб'екту, и каков он вне суб'екта отпадает сам собой".

В другом месте автор формулирует свой ответ так: „содержание мира едино, ибо содержание познания тождественно содержанию реального бытия"; т. е. восприятия тождественны предмету восприятия, или воспринимаемому об'екту. С точки зрения махистской концепции познания, которую развивает т. Е Ш. это вполне понятно. В самом деле если об'ект есть продукт сознания суб'екта, логическая конструкция психических элементов (определение), то ясно, что содержание познания (т. е., наши представления об этих продуктах познания) тождественно содержанию реального бытия (т. е., продуктов познания); мы воспринимаем, следовательно, продукты собственного сознания. Получается пресловутый идеалистический тезис—„я ощущаю только свои ощущения", прикрытый только термином „определение".

„Восприятия (с точки зрения феноменализма)—пишет Деборин—рассматриваются не как действия какого-то внешнего мира, а как *первичная данность, которая возводится в абсолютную действительность*". (Там-же стр. 229—230, курсив наш И. Г.).

„Об'ект дан целостно в опыте", заявляет Е. Ш.

Материалистическая диалектика, утверждающая, что вещи существуют сами по себе, независимо от нашего сознания, и что познаются они (вещи) через столкновение с человеческим телом через воздействие на него, отнюдь не считает восприятия тождественным и предметам восприятий.

Плеханов говорит: „материалисты утверждают не тождество суб'екта и об'екта, а их единство".

Как же материалисты—диалектики отвечают на вопрос о познании внешнего мира. Восприятие есть продукт преломления данной конкретной материальной реальности (об'екта) через нашу психо-физическую организацию, результат столкновения внешнего мира с „я", результат действия внешних тел на наше тело.

Восприятие определенного цвета, звука, запаха, вкуса отнюдь не дождественно предмету восприятия: вне нас не существует ни „горького", ни „сладкого" вкуса, ни „красного, ни „белого" цвета в таком виде как они даны нам в восприятии; но различию в горьком и сладком вкусе и т. д об'ективно отвечает действительное различие в материальной структуре об'екта.

„Белизна, как восприятие, не тождественно с „белизной" бумаги, как она дана независимо от ее действия на нас" (Деборин там-же стр. 230).

Восприятие, таким образом, зависит от двух факторов, есть равнодействующая двух факторов, как выражается Деборин, об'екта и нашего „я".

Это воспринимающее „я" может быть различное: воспринимают внешний мир и другие животные, ниже стоящие на зоологической лестнице; восприятия у этих животных будут отличаться от восприятий человека, и представление о внешнем мире у них будет другое. Базируясь на данных экспериментально зоопсихологии, биолог Синицын рисует представление о внешнем мире у собаки (которую возьмем в качестве примера) следующим образом: „очертания всех предметов, особенно лежащих далеко от взоров собаки, кажутся ей неясными, неопределенными, весь мир представляется однообразно-серым, бесцветным; для собаки не существует голубого неба, зеленой травы, ярких цветов, но зато у собаки есть целая масса запахов; каждый предмет, каждое животное, каждый человек имеет свой запах, который не смешивается с другими и который она легко может узнать даже на расстоянии"...

Из приведенного ясно, что собачье представление о мире совсем не похоже на наше. Далее, человек, вооруженный приборами, удлиняющими и улучшающими его „анализаторы" (пользуясь терминологией академика И. П. Павлова)—воспринимает об'екты не так, как не вооруженный ими.

Для материалистов-диалектиков это вовсе не означает, что мир творится нашим сознанием из психических элементов, а означает лишь, что один и тот же об'ективный процесс, самостоятельно существующий вне всякой зависимости от свойств сознания, воспринимается по-разному различно организованными существами. Наличие различно воспринимающих суб'ектов означает, что можно различно представлять внешний мир, различно отражать его процессы, *что можно в большей, или меньшей мере приближаться к об'ективной истине.*

Итак, восприятие зависит и от свойств воспринимающего „я" (суб'екта); но суб'ект есть часть об'ективного мира, продукт его исторического развития, часть космоса; он не стоит вне и над этим миром, короче, он вместе с тем и об'ект. Значит, восприятие зависит от свойств внешнего мира и части этого же внешнего мира (человеческого тела), ибо человек, как суб'ект-об'ект есть продукт природы, *и отражает, следовательно, свойства той же природы.*

Вот почему Г. В. Плеханов восторженно пишет: „по счастливому выражению Гексли, *человеческий мозг есть орган самосознания космоса*" (Курсив наш И. Г. введен, в филос. диалект. материал. Деборина стр. 30) Действительно, человеческий мозг—результат развития космической материи устанавливает (через столкновение с остальным внешним миром) соотношения, существующие в этом космосе между составными его частями, познает их свойства, приспособляет эти свойства к своим потребностям, устанавливает об'ективно существующие законы движения и развития этого космоса; словом, является „органом его самосознания". Восприятия отражают свойства реальных об'ектов; познавая свойства об'ектов, мы этим самым познаем и сами вещи, ибо реальные вещи характеризуются определенными свойствами.

Вот как отвечают материалисты-диалектики на вопрос о познании внешнего мира.

Прежде чем перейти к другому вопросу, позволим себе одно замечание: т. Е. Ш. иногда отделывается от вопроса пустой тавтологией, например он пишет: до определения суб'ектом об'ект есть лишь возможность определения, чистая безопределенность, т. е., до определения об'ект не определен, хотя может быть определен. Вот одолжили: ведь это же рассуждение крыловского героя, попавшего в яму—„веревка—вервие простое".

Рассмотрим теперь вопрос о переходе количества в качество; этот вопрос нередко получает неправильное толкование. Энгельс в Анти-Дюринге (стр. 92) определяет диалектику, как „науку о всеобщих законах движения и развития природы, человеческого общества и мышления".

Основным всеобщим диалектическим законом является переход количества в качество. Сущность этого закона заключается в том, что им устраняется разрыв между количеством и качеством: всякое количественное изменение есть вместе с тем изменение качественное, можно говорить, вообще, только о количественно-качественных изменениях в природе. Энгельс в „диалектике в природе" пишет: „таким образом невозможно изменить качество какого-нибудь тела без прибавления, или отнимания материи, либо движения, т. е., без количественного изменения этого тела". Та же мысль высказана им в Анти-Дюринге. (См. стр. 81—82).

Основной „грех" в рассуждениях т. Е. Ш. заключается в разрыве количества и качества; эта мысль очень ярко выражена им в вопросе о скачке (прим. с электронами).

Повторяем еще раз, количество и качество суть неразрывные стороны единого процесса вечного движения материи. Когда из системы атома вырывается электрон, то это значит, что не только стало одним электроном меньше (количественное изменение), но изменились соотношения между оставшимися электронами, изменились силы, существующие между ними, изменилось направление сил и т. д.; словом мы имеем нечто принципиально новое в структуре атома, а не простое вычитание одного электрона, имеем качественное его изменение. Сущность мировых процессов сводится к количественно-качественному изменению движущейся материи. Механицисты пытаются все сводить к количеству; они не учитывают того обстоятельства, что *своеобразие данного конкретного движения, данной конкретной структуры материального об'екта вовсе не исчерпывается данными количественными характеристиками (абстракциями):* последние бессильны дать картину соотношений между составными элементами, специфичность данного движения. Конкретный об'ект дается не количественной, а количественно-качественной характеристикой. Каждый процесс (например: нагревание и переход воды, взятой при определенной температуре, в пар) характеризуется рядом состояний, имеющих свои количественно-качественные характеристики; вода будет, так сказать, перманентно деформироваться, проходя ряд количественно-качественных изменений... Мы получаем, таким образом, непрерывный ряд прерывностей, непрерывный ряд скачков. Вот почему Энгельс пишет: „В природе нет никаких скачков" именно потому, что она состоит только из скачков (диалектика в природе, стр. 141).

В ряду скачков наступает такой, который характеризует резко-отличное от первоначального состояние; это новое состояние и характеризуется определенной физической константой (точка кипения) и представляет собой частный случай скачка.

Как же решает вопрос о переходе количества в качество и скачке т. Е. Ш.? Ответ его на этот вопрос вытекает из решения гносеологической проблемы. „Реален скачок лишь в условиях 2-х форм определения. Если же действительность рассматривается под углом зрения одной и той же системы определения, скачок уничтожается"..

Итак, видите, скачок это не факт изменения об'ективной реальной действительности, а методологический подход, имеющий, по догматическому утверждению Е. Ш., все не ценность. В чем эта ценность—из статьи так и не видно.

Размеры журнальной статьи не позволяют останавливаться на других сторонах материалистической диалектики, и, в связи с этим, на разборе других положений, выдвинутых т. Е. Ш.

„Все вышеизложенное—пишет в заключении т. Е. Ш.—доказывает нам огромную роль диалектики, не только как мировоззрения, но и богатейшей методологии"... Здесь мы целиком согласны с т. Е. Ш.

„Если" ничто „при помощи творческой деятельности суб'екта становится „нечто", то это творение есть единая и единственная реальность; помимо этой реальности никакой другой трансцендентной реальности не существует"—заявляет Е. Ш.

Вещи существуют сами по себе, об'ективно, независимо от нашей „творческой деятельности"; этот транс-суб'ективный мир есть единая и единственная реальность—говорят материалисты диалектики.

Вот пункт, где мы коренным образом расходимся с т. Е. Ш.

Е. Лейбович

За диалектическую логику

Очень часто указывают на недостаточность формальной логики, но зато очень редко выясняют, в чем конкретно заключается эта недостаточность, и в чем заключается преодоление ее. Нам хотелось бы бегло наметить постановку вопроса в этом отношении. Мы намечаем себе постановку двух вопросов, на которых ярко сказывается недостаточность формальной логики.

Как известно, с точки зрения формальной логики об одном и том же об'екте нельзя высказать двух противоречащих суждений (что именуется в логике законом противоречия), и что из двух противоречащих суждений только одно может быть истинным, а другое непременно должно быть ложным и должно нами отвергаться (что именуется в логике законом исключенного третьего).

Постараемся показать на нескольких примерах, что эти законы формальной логики не только недостаточны, но и неприменимы в познании реальной действительности. Пример 1. Возьмем какую-либо движущуюся систему С., состоящую из элементов А, В, Д и т. д. Какой-либо элемент А может сохранить свое неизменное положение по отношению к системе в целом, находиться в неизменяющемся соотношении с другими элементами системы. Предположим, что мы имеем дело с движущимся кораблем, на котором находится тело А; пусть это тело сохраняет неизменно свое первоначальное положение, не перемещается, не движется. Беря этот элемент (тело) в таком разрезе, я могу высказать следующее суждение: тело А находится в покое. Но исключается ли этим другое суждение, противоречащее первому: тело А движется? С точки зрения формальной логики имеем: 1) невозможно высказать два таких суждения, 2) одно из них истинно, а другое ложно. С нашей точки зрения возможно и истинно второе суждение. Ведь тело А есть элемент какой то движущейся системы, и как элемент таковой оно тоже движется, тоже перемещается в пространстве. Значит, мы тут имеем дело с двояким рассмотрением состояния того же самого элемента; и исходя из этих двух точек зрения, возможны и истинны оба суждения. Каждое из этих рассмотрений об'ективно, и потому каждое в известной степени дает познание реальных фактов.

Пример II. Первое суждение: человек есть продукт обстоятельств. Второе суждение: человек сам создает обстоятельства. Опять-таки, с точки зрения формальной логики, истинно (формально) или первое суждение, или второе; и не может быть речи об истинности обоих суждений. С точки зрения диалектической логики истинны оба суждения, и каждое в своих пределах. При этом признается, что одно из них обнимает другое, не отрицая его. В данном случае „человек—есть продукт обстоятельств“ обнимает второе суждение, не исключая его, а отводя ему соответствующее место. В первом из приведенных примеров второе суждение (тело движется), как более широкое, охватывает первое, не отрицая его, а включая его в себе, как момент. В данном случае об-

щей категорией будет движение, частным случаем которого является покой. Диалектическая логика подчиняет категорию покоя категории движения, но не отрицает ее. Из категории покоя нельзя вывести и понять категорию движения (ибо приходится мыслить движение, как нечто внешнее по отношению к материи); наоборот, из категории движения можно понять и вывести категорию покоя.

Пример III. Выскажем два суждения такого порядка: 1) А—причина В, 2) С—причина В. Конкретный пример: 1) причина неурожая—плохая обработка почвы и 2) причина неурожая—неблагоприятные климатические условия.

С точки зрения формальной логики (ортодоксальной) возможно: либо А—причина В, либо С—причина В; оба одновременно истинны быть не могут. С точки зрения диалектической логики и А и С суть причины В и каждая в своих пределах. Более широкая не отменяет более узкую, но отводит ей определенное место (дело конкретного анализа установить это). Например, познание более общих причин Октябрьской революции не устраняет более частных причин; сочетание их обоих дает нам действительное познание.

Эти приведенные примеры показывают неприменимость в данных случаях законов формальной логики. Но отрицается ли этим самым известная значимость указанных законов? Никоим образом, мы хотели только показать, что формальная логика своими абсолютными утверждениями становится не только односторонним орудием познания, но ведет и к неверному пониманию действительности. Тем самым выдвигается проблема: формальная логика должна быть снята (но не огульно-отрицаема) в более высшей логике—логике диалектической. Нам кажется, что основная ошибка (методологическая) формальной логики заключается в том, что она считает возможным однозначное определение отдельных об'ектов опыта, и это она возводит в абсолютный принцип. Ошибка заключается в том, что этим исключается возможность всестороннего охвата познанием действительных связей и отношений, существующих между об'ектами и действительностью. Мы хотим сказать, что однозначное определение (по схеме: или да, или нет) есть необходимый метод познания действительности, но метод, имеющий применение только в известных пределах, выходя за которые он становится неверным орудием познания. То, что какому-либо об'екту свойственны какие-либо связи и отношения (и я могу высказать этот факт в суждениях), может быть отграничено другими связями, которые, не уничтожая указанных, отводят им соответствующее место.

Одним из положений формальной логики является также утверждение, что чем понятие общее, тем оно беднее по содержанию, т. е., утверждение, устанавливающее обратно пропорциональную зависимость между об'емом и содержанием понятия. Иллюстрируя это положение формальной логики, можно сказать, что понятие „металл" беднее по содержанию, чем понятие „золото", или серебро; или понятие „млекопитающее" беднее, чем понятие „корова" и т. д., из этого, как будто бы не особенно важного, утверждения делается ряд теоретико-познавательных и методологических выводов. В самом деле, если более общие научные понятия беднее, по содержанию, если богатство содержания дается не в них, а в восприятии отдельных предметов, то и научная и познавательная ценность их (общих научных понятий) ничтожна. Они-то (общие понятия) нас все более и более удаляют от действительности; и на место действительного восприятия ставят его бескровные остатки. Отсюда, уже развивая логическим путем эти утверждения, мы приходим к мето-

дологии эмпиризма (к умалению роли рационального, опосредствованного познания, к признанию таких положений: наиболее достоверное знание мы получаем через ощущения; дело науки—анализ и классификация этих ощущений; все категории, например, причинность, закономерность и т. д. должны истолковываться эмпирически).

Но верно ли это утверждение формальной логики, базируясь на коем делаются все эти выводы? Нам кажется, что он неверен. Сущность понятия, составная часть его определения, заключается не в том, что оно есть родовое *представление*, а есть принцип некоторого ряда. Если бы понятие=родовому представлению, то была бы права формальная логика, ибо, действительно, родовое представление беднее по содержанию, и только о родовых представлениях можно сказать, что, чем они общее, тем более они теряют в конкретной ясности и резкости, пока они не превратятся в какие-то голые схемы без всякого реального содержания. Но не с такими родовыми представлениями имеет дело научное познание. Роль и назначение научных понятий (млекопитающее, пролетарий) заключается в том, что они дают возможность познать закономерную структуру конкретного, единичного, поставив это единичное в определенном ряду с другими единичностями. В общем понятии включены принципы ряда (единичных об'ектов); конкретность его (понятия) содержания заключается в том, что оно упорядочивает ряд, что оно связывает элементы ряда не внешними случайными признаками, а такими признаками, свойствами и отношениями, в которых выявляется сущность конкретного, как такового. Это не значит, что охват конкретного определенным рядом означает полное познание сущности конкретного. В этой своей функциональной деятельности и заключается конкретность понятия. Можно сказать, что конкретная единичность, не вставленная в определенный ряд, обладает своим богатством содержания для познания лишь потенциально. Чувственное знание охватывает лишь небольшую часть реальности. Связь между явлениями в чувственном знании не может быть дана, а если она дается, то только инстинктивно, бессознательно, без уразумения этой связи. Во многих случаях об'ект (конкретная единичность) чувственного познания имеет только номинальное определение, не выясняющее сущности этого об'екта. Оно *может* в некоторых случаях уловить причинные связи между явлениями, но не постоянство отношений; оно может уловить причинность, но не закономерность. В об'ясняющей же роли понятия заключается то, что я называю „конкретность понятия".

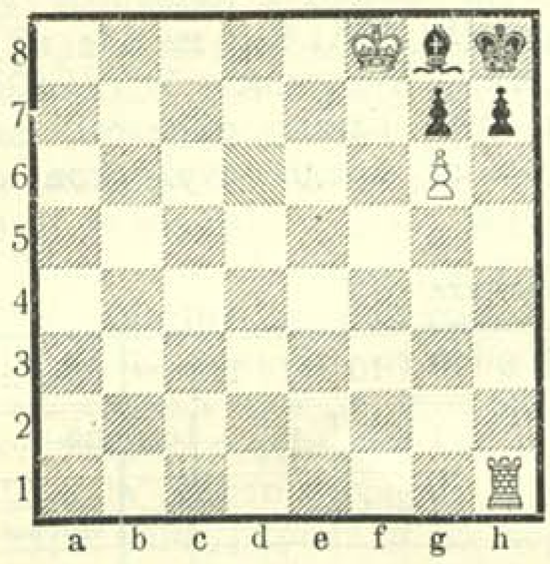
Совершенно прав *т. Деборин*, когда он ставит проблему конкретного понятия, в противовес формальной логике, имеющей дело с родовыми представлениями, для которых действительно вышеуказанное положение (формулировка Введенского Зигварта). Диалектическая логика не знает этого противопоставления, обособления общего и частного; одно без другого не мыслимо, и потому для нее не существует это положение формальной логики.

ШАХМАТЫ

под редакцией т. БЛЮМБЕРГА

Задача № 3

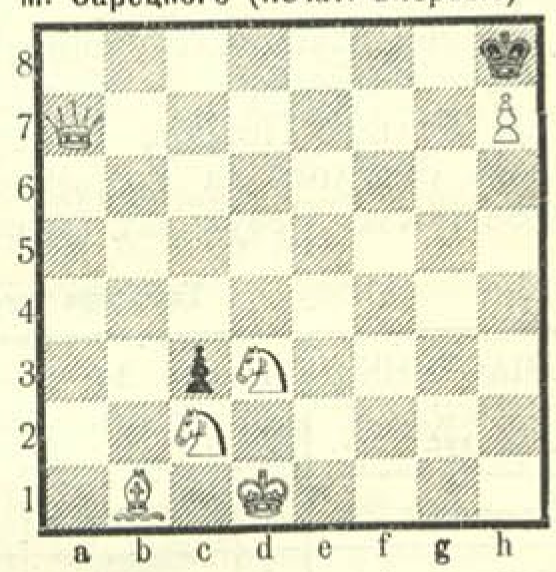
Р. Morphy

Б. Кр. f8, Л h1, п g6 (3)
Ч. Кр. h8, С g8, п g7, h7, (4)
Мат в 2 (два) хода.

Задача № 4

М. Зарецкого (печат. впервые)

Б. Кр d1, Ф a7, С b1, К c2, d3, п h7. (6)
Ч. Кр. h8, п c3. (2)
Мат в 3 (три) хода.

Партия № 4.

Играна в предварительном турнире 13/XII 1927 г.

Ферзевый гамбит.

Горелый	Кругер
1. d2—d4	d7—d5
2. c2—c4	c7—c6
3. e2—e3	e7—e6
4. К b1—c3	К b8—d7
5. К g1—f3	К g8—f6
6. С f1—e2	d5 : c4
7. С e2 : c4	b7—b5
8. С c4—d3	a7—a6
9. 0—0	С c8 - b7
10. Ф d1—c2	c6—c5
11. С d3—e4?	. . . . . .

Лучше было 11. К c3—e4

11.	К f6 : e4
12. К c3 : e4	c5 : d4
13. К f3 : d4	Л a8—c8
14. Ф c2—d3	К d7—e5
15. Ф d3—b1	Ф d8—h4
16. f2—f4	К e5—g4
17. h2—h3	f7—f5!

Очень сильный форсирующий ход.

18. К e4—g5	Ф h4—g3
19. К d4—f3	К g4—h2
20. С c1—d2(!)	К h2 : f1 !
21. Ф b1 : f1	. . . . . .

Вынужденный ход. На С d2—e1 следует К f1—d2!!

21.	С b7 : f3
22. С d2—e1	Ф g3 : g2
23. Ф f1 : g2	С f3 : g2
24. Кр g1 : g2	Л c8—c2+

и через несколько ходов белые сдались.

Прекрасная партия, проведенная черными очень сильно и энергично.

Хроника жизни шахматного кружка

Турнир-чемпионат, начавшийся в декабре 27 года, закончился. В нем принимали участие: студенты: Лукомский, Горелый, Кругер, Блюмберг, Зарецкий, Вераксич, Герт, Наконечный; военрук Петров, воен. преподаватель Федерольф. Кроме названных т.т. Шахсекция города выделила в турнир тов. Кузьминского и Лапидуса. Благодаря участию последних товарищей турнир приобретал права квалификационного состязания.

Турнир закончился победой Лапидуса (ВСФК) 9½ из 11; на втором месте Блюмберг 9; III и IV поделили Кузьминский (ВСФК) и Кругер. Дальше Петров, Наконечный, и др. Таким образом, звание чемпиона осталось за Блюмбергом, занявшим среди студентов самое высокое место. Результат виден из таблицы.

Таблица турнира-чемпионата БГУ

№	УЧАСТНИКИ:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	очки	Призы
1	Лапидус . .		½	1	½	1	½	1	1	1	1	1	1	9½	Вне конкурса
2	Блюмберг . .	½		0	1	1	½	1	1	1	1	1	1	9	1-й приз и зв. чемпиона БГУ
3	Кругер . . .	0	1		1	1	1	0	1	1	½	1	1	8½	2-й приз
4	Кузьминский .	½	0	0		1	1	1	1	1	1	1	1	8½	Вне конкурса
5	Петров . . .	0	0	0	0		1	1	½	1	1	1	1	6½	3-й приз
6	Горелый . .	½	½	0	0	0		½	1	0	1	1	1	5½	4-й приз
7	Наконечный .	0	0	1	0	0	½		0	1	1	1	+	5½	
8	Лукомский .	0	0	0	0	½	0	1		1	0	1	+	4½	
9	Вераксич . .	0	0	0	0	0	1	0	0		1	1	½	3½	
10	Федерольф ,	0	0	½	0	0	0	0	1	0		½	1	3	
11	Зарецкий . .	0	0	0	0	0	0	0	0	0	½		1	1½	
12	Герт	0	0	0	0	0	0	—	—	½	0	0		½	

Получилось предложение от Горецкой Сельско-Хоз. Академии составить сборную команду Белорусских Вузов и устроить состязание с Московскими Вузами. Вопрос передан на рассмотрение ЦБ пролетстуда.

С. Блюмберг

Турнир-чемпионат университета

(Впечатления участника)

Итак турнир закончен. Долго длившийся, он все-таки, надо считать, прошел довольно удачно. Бросивших игру не было. Все партии были сыграны. Турнир привлек внимание как шахматистов, так и не шахматистов; особенно заинтересовали публику шахматные часы.

Турнир закончился победой представителя ВСФК Белоруссии тов. Лапидуса. Об его игре надо сказать, что она представляет образчик „Минского“ стиля, главным представителем которого является один из сильнейших шахматистов Минска т. Касперский. Она продумана, солидна, осторожна, но ей не хватает блеска и энергии.

Так как т. Лапидус не является студентом, то звание чемпиона получил ставший за ним тов. Блюмберг.

Игра последнего отличилась крайней небрежностью. В партиях, которые стояли для него на выигрыш, он делал ничью и даже проигрывал. Наоборот стоявшие на проигрыш и на ничью были им выиграны.

III и IV место разделили Кругер и Кузьминский. Они до последнего тура конкурировали на первое место и лишь проигрышами первым двум товарищам, ухудшили свое положение. Следует отметить, что проигрыш Кругера Лапидусу об'ясняется его упорным желанием выжать выигрыш из ничейного положения. Оба товарища провели турнир хорошо и выдержано.

Петров и Наконечный были слишком перегружены работой и потому их результат можно только приветствовать.

Лукомский и Горелый сыграли хуже чем можно было ожидать. Лукомский слишком нервничал, слишком глубоко переживал игранные им партии. Горелый же был перегружен академич. и общественной работой. Вераксич, Зарецкий, Герт и Федерольф не имели раньше серьезной практики. Надо надеяться, что первая неудача не охладит их к нашей игре и мы будем их видеть в будущие годы на более высоких местах.

Решение задачи и этюда, помещенных в № 2-3 „Шлях студэнцтва“

З а д а ч а. (**Б.** Кр d8, Ф g4, Л c7, С g1, f1, п. b5; **Ч.** Кр a8, Л b6), Мат в 5 (пять) ходов пешкой. Реш.: 1) Ф g4—c8+Л b6—b8. 2) Кр. d8—e7!! Л b8:—c8; 3) С f1—g2+. Кр a8—b8; 4) С g1—a7+. Кр b8 : c7. 5) b5—b6×. Очень красивое положение.

Задачу портит побочное решение, указанное т. Гертом. 1) Ф g4—a4+. Кр d8—b8; 2) Л c7—c8+. Кр b7. 3) Ф a4—a6+. Л : a6; 4) b6 : a6×.

Э т ю д. (**Б.** Кр h1, С a3, п a2; **Ч** Кр g8, п d7) Белые выигрывают. 1) С a3—b4!! Кр f7; 2) a2—a4(a) Кр e6; 3) a4—a5, Кр e6—d5; 4) a5—a6, Кр d5—c6; 5) С b4—a5 и выигрывают.

(b) 2) . . . Кр. f7—e8; 3) a4—a5, Кр e8—d8; 4) С b4—d6, Кр d8—c8; 5) a5—a6 и выигрывают.

О т в е т т. Г е р т у. Ваше решение задачи совершенно верно, хотя это решение и побочное, не авторское.

Задачи слишком слабы и обнаруживают у вас отсутствие знакомства с техникой композиции. Продолжайте работать и присылайте составленное.

ОФІЦЫЙНЫ АДДЗЕЛ

Рэзалюцыя Нацкамісіі ЦВК БССР па дакладу Праўленьня БДУ аб беларусізацыі Унівэрсытэту

(*Прынята на пасяджэньні 5/IV-28 г.*)

1. Заслухаўшы даклад Праўленьня БДУ аб беларусізацыі ў Унівэрсытэце, Нацкамісія ЦВК БССР адзначае, што ў правядзеньні беларусізацыі Унівэрсытэту зараз маюцца наступныя дасягненьні:

а) Зроблен пералом у настроях прафэсуры і навуковых працаўнікоў Унівэрсытэту ў сэнсе практычнага правядзеньня беларусізацыі ў БДУ;

б) Павялічана колькасьць гадзін выкладаньня дысцыплін на ўсіх факультэтах на беларускай мове: на Пэдфаку ў 1926/27 г. выкладалася на беларускай мове 431 гадзіна альбо 46% усіх дысцыплін, а ў 1927/28 г. выкладаецца 57,8% усіх дысцыплін; на Мэдфаку—7,1% у 1926/27 г. і 37,2% у 1927/28 г.; на Праўгасе—12,1% у 1926/27 г. і 32,8% ў 1927/28 г.;

в) Маюцца посьпехі ў справе прасоўваньня на вышэйшыя навуковыя пасады працаўнікоў-беларусоў: так, за тры апошнія гады з 11 чалавек прасунута на вышэйшыя пасады навуковых працаўнікоў—беларусоў—7 чалавек;

г) Ёсьць дасягненьні ў справе беларусізацыі студэнцкіх арганізацый: студэнцкія арганізацыі і актыў у большасьці ўжываюць у сваёй працы беларускую мову.

2. Разам з гэтым Нацкамісія адзначае наступныя цяжкасьці і недахопы ў справе беларусізацыі БДУ:

а) Нявыстарчальны тэмп правядзеньня беларусізацыі БДУ, які выклікае пагрозу невыкананьня пастановы сэсіі ЦВК аб тэрмінах беларусізацыі;

б) Абмяжованасьць колькасьці навуковых працаўнікоў, якія-б маглі выкладаць на беларускай мове;

в) Фармальныя адносіны некаторай часткі навуковых працаўнікоў да вывучэньня беларускай мовы і пераводу выкладаньня сваіх дысцыплін на гэтую мову;

г) Наяўнасьць нерашучасьці ў некаторай часткі навуковых працаўнікоў (якія ўжо беларускую мову ведаюць) да пераходу выкладаньня на беларускую мову;

д) Наяўнасьць сярод некаторай часткі студэнцтва нежаданьня ўжываць беларускую мову;

е) Недастатковасьць навуковай тэрміналёгіі ў тэй меры, якая патрэбна для БДУ і таксама падручнікаў на беларускай мове.

3. Для паглыбленьня беларусізацыі БДУ і зьнішчэньня ўсіх недахопаў і цяжкасьцяй у гэтым напрамку, у далейшым неабходна:

а) мабілізаваць усю грамадзкасьць БДУ навокал пытаньня беларусізацыі;

б) Праўленьню БДУ паглыбіць маючыяся дасягненьні, а таксама праводзіць і на далей рашучую лінію ў справе намечаных мерапрыемстваў па беларусізацыі, узмацніўшы тэмп яе правядзеньня з такім разьлікам, каб абвязкова ў тэрмін выканаць пастанову II-й сэсіі ЦВК БССР VI скліканьня аб поўнай беларусізацыі БДУ да 1929 г.

в) Наркамасьветы і Праўленьню БДУ паскорыць выкананьне пастаноў Ураду БССР аб папаўненьні кадраў навуковых працаўнікоў беларусамі як шляхам далейшага прасоўваньня і перападрыхтоўкі мясцовых навуковых працаўнікоў, гэтак сама і шляхам запрашэньня гэткіх з іншых савецкіх рэспублік;

г) Лічыць неабходным далейшае пашырэньне Інстытуту Асьпірантаў, для чаго даручыць Наркамасьветы распрацаваць гэтае пытаньне і ўнесьці на зацьверджаньне адпаведных органаў;

д) З мэтай апрацоўкі навуковай тэрміналёгіі, даручыць Праўленьню БДУ ўвайсьці ў сувязь з Інбелкультам і прыняць меры да ўцягненьня ўсіх навуковых працаўнікоў у гэтую працу;

е) Даручыць Наркамасьветы і Белдзяржвыдавецтву скласьці плян выданьня на беларускай мове неабходных падручнікаў для БДУ (шляхам выданьня новых падручнікаў, а таксама перакладаў з іншых моў) і прыступіць да выданьня гэтых падручнікаў;

ж) Пры прыёме студэнтаў у Унівэрсытэт зьвярнуць асаблівую ўвагу на іх веды беларускай мовы;

з) Студэнцкім організацыям завастрыць пытаньне аб актыўным удзеле ўсіх студэнтаў у практычным правядзеньні беларусізацыі ў БДУ, перавёўшы зараз-жа ўсю масавую працу сярод студэнцтва на беларускую мову;

і) Даручыць Праўленьню БДУ прыняць меры да таго, каб навуковыя працаўнікі, якія ў той ці іншай ступені ўладаюць беларускай мовай, у сваіх зносінах са студэнтамі карысталіся ёю, а таксама каб тыя навуковыя працаўнікі, якія ўжо перайшлі на беларускую мову, паглыблялі свае веды ў гэтым напрамку.

Рэзалюцыя па дакладу рэктара БДУ Ў. І. Пічэта аб працы Праўленьня на агульна-Унівэрсытэцкім дэлегацкім сходзе студ-ва 4/IV-28 г.

Заслухаўшы даклад рэктара БДУ праф. Пічэты аб працы Праўленьня, Агульна-Унівэрсытэцкі сход профдэлегатаў адзначае: што ўся праца Праўленьня праводзілася правільна ў напрамку арганізацыйна-гаспадарчым і навукова-акадэмічным, у адпаведнасьці дадзеным дырэктывам 10-ай канфэрэнцыі студэнцтва БДУ, у выніку чаго маюцца наступныя дасягненьні:

а) Няўхільнае выконваньне працы па рацыяналізацыі навуковых плянаў і павышэньню якасьці акадэмічных заняткаў, на глебе чаго маецца значны ўзрост акадэм-пасьпяховасьці студ-ва.

б) Папаўненьне катэдр ун-ту новымі кваліфікаванымі навуковымі працаўнікамі.

в) Распачата сыстэматычная праца з асьпірантамі па садзейнічаньні набыцьцю імі навуковай кваліфікацыі,

г) Пашырэньне і ўсіленьне тэмпу беларусізацыі БДУ.

д) Распачата праца па пабудове новага ун-скага гарадку.

е) Зроблена ўстаноўка кіно для сту-ва і іншыя мерапрыемствы ў справе паляпшэньня быту студ-ва.

Разам з гэтым дэлегацкі сход лічыць неабходным у далейшым зьвярнуць увагу Праўленьня на вырашэньне наступных пытаньняў:

1) У хутшэйшым часе канчаткова вырашыць пытаньне аб дзярж. экзаменах і дыплёмных працах для студэнтаў Пэдфаку.

2) Хадайнічаць перад Наркамасьветы аб прадстаўленьні большай колькасьці месц на вытворчую практыку студэнтаў і распрацаваць палажэньне аб вытворчай практыцы.

3) Пашыраць плошчу студэнцкіх інтэрнатаў і зьвярнуць увагу на палепшаньне быту студэнцтва шляхам павялічэньня якасьці стыпэндыі, павялічэньня ліку 100% літароў і талёнаў у лазьню, пашырэньне сродкаў на масавую працу (экскурсіі і турызм) і падняцьця якасьці абедаў у студ. сталоўцы.

4) Як і раней энэргічна працягваць працу ў справе выкананьня намечаных мерапрыемстваў па беларусізацыі БДУ.

5) Сход зазначае неабходнасьць ажыўленьня працы прадметных камісіяў і павялічэньня іх удзелу ў справе рацыяналізацыі вучэбна-гаспадарчага жыцьця БДУ.

6) Распрацаваць сыстэму вучоту акадэмічнай працы студэнтаў за ўвесь час знаходжэньня ўва Ун-це.

7) Палепшыць працу навуковых гурткоў падвёўшы пад гэтую працу належную матар'яльную базу.

8) Паскорыць тэрмін выдачы праграм для ўсіх факультэтаў.

9) Зьвярнуць увагу на паляпшэньне выкладаньня чужаземных моў.

10) Адзначаючы добрую сувязь Праўленьня са студ. арганізацыямі, сход упэўнен, што і на далейшым усе пытаньні студэнцтва будуць вырашацца ўзгоднена са студ. арганізацыямі.

Адначасова з гэтым профдэлегацкі сход даручае ўсім профдэлегатам узмацніць выхаваўчую працу па растлумачэньню студэнцтву неабходнасьці хутчэйшага выконваньня практычных мерапрыемстваў у справе беларусізацыі БДУ.

Хроніка

▣ Для пасылкі на курорт у гэтым годзе адпушчана 9000 руб. Магчыма будзе пасладь 30 чалавек з асноўных факультэтаў і 10 чалавек з Рабфаку на курорты Крыма і Каўказу.

▣ Маюцца 53 месцы ў дамы адпачынку. Акрамя гэтага ўзьнята хадайніцтва перад вышэйшымі прафэсыйнымі органамі аб прадстаўленьні месц па лініі прафкомаў.

▣ Прынцыпы пасылкі на курорты: а) дыагноз, б) актыўнасьць на грамадзкай працы, в) матар'яльнае становішча, г) сацыяльнае становішча. У першую чаргу накіроўваюцца стыпэндыяты, іншыя—у выключных выпадках.

▣ Вылучана камісія плянаў экскурсій на Каўказ, Крым, Урал, Узьбекістан. Колькасьць экскурсантаў намячаецца—400 чал.

▣ 1000 бясплатных літараў намячаецца атрымаць для студэнтаў БДУ пры ад'езьдзе на вакацыі.

▣ Выканбюро атрымала 1782 р. для дапамогі студэнтам, ад'яжджаючым на вакацыі.

▣ Па апошніх вестках НКАсьветы, колькасьць месц на платную летнюю практыку: па Праўгасу—60, Мэдфаку—70.

▣ Праўленьнем У-та вылучана адборачная камісія па пасылцы на курорты ў складзе: У. І. Пічэта (старшыня), Клыс, Хадаровіч, д-р Маршак, Вяржбіцкі, Шустарман, Ісакаў, Цвейфель, Бандарэнка, Ходас.

▣ ЦБ Пралетстуду Беларусі рыхтуецца да правядзеньня дню друку. Мяркуецца скліканьне агульна-гарадзкой канфэрэнцыі студэнтаў.

▣ Па скачэньні навучальнага году ў Менску, Магілеве, Віцебску, Гомелі адбудуцца студэнцкія спартыўныя спаборніцтвы, якія зьявяцца падрыхтоўкай да Усебеларускай студэнцкай спартакіяды.

▣ Студэнцкія арганізацыі распачалі працу па пасылцы студэнтаў на грамадзкія працы. Згодна пастановы ЦСПСБ, біржы працы павінны прадстаўляць студэнцтву 3% месц на грамадзкіх працах.

▣ Друкуюцца і гэтымі днямі паступяць у продаж правілы прыёму ў ВНУ Беларусі.

▣ Прыём будзе праводзіцца па курыяльнай сыстэме, згодна якой вызначаецца сталы % для кожнай сацыяльнай групы.

Адказны рэдактар *М. Ц. Баран.*

Нам. рэдактара *І. Б. Эфрон.*

Рэдкалегія: *Гітліц В., Голуб І. М., Кругер М., Мацейчык, Меклер С., Пфляўмбаум Е. Э, Пшонка П., Шматкоў А.*

Нашы адказы

ЭСБЭ—„Первый летальный исход“—Ня пойдзе: не распрацавана тэма і стыль, не апраўдан канец.

ПАЛЯШУКУ—„В вечер лунный“ ня пойдзе, шмат зрываў у вобразах і стылі. Падумайце: што кажа вобраз „Трубадур-салавей“.

ЗЕЛЯНЯЎСКАЙ—Ня пойдзе.

ЦІХАМУ—Вершы ня пойдуць.

І. Д-Н—Ня пойдзе.

ЯЗ. БАР.—Скарыстаем.

Е. Ш.—Пойдзе ў наступным нумары.

ХАІМОВІЧУ—Ня пойдзе.

Цана 25 кап.

Юнкоры на конкурс!

Бюро ячэйкі ЛКСМБ

абвяшчае конкурс на лепшага юнкора, выявіўшага сябе ўва ўсіх галінах працы студэнцкага друку.

Конкурс будзе праведзены па ўсіх выданьнях нашага унівэрсытэту—і ў часопісі, і ў насьценных газэтах.

Пад увагу будзе брацца як актыўнасьць у корэспондаваньні, так і ў арганізацыі юнкораў навокал друку, і ў прасоўваньні друку ў шэрагі студэнцкай моладзі.

УМОВЫ КОНКУРСУ:

Выявіўшыя сябе юнкоры атрымаюць

ЧАТЫРЫ ПРЭМІІ

на агульную суму 40 рублёў.

Кожная асобная прэмія будзе складацца з сумы ад 8 да 12 руб. на закупку літаратуры па выбару самаго прэміраванага юнкора.

Тэрмін конкурсу з 15 красавіка па 15 мая.

ЮНКОРЫ!—ваша справа—падняць справу асьвятленьня нашага жыцьця і быту ў друку.

Упаўнаважаны яч. ЛКСМБ па друку
А. ШМАТКОЎ.